

KLASSE

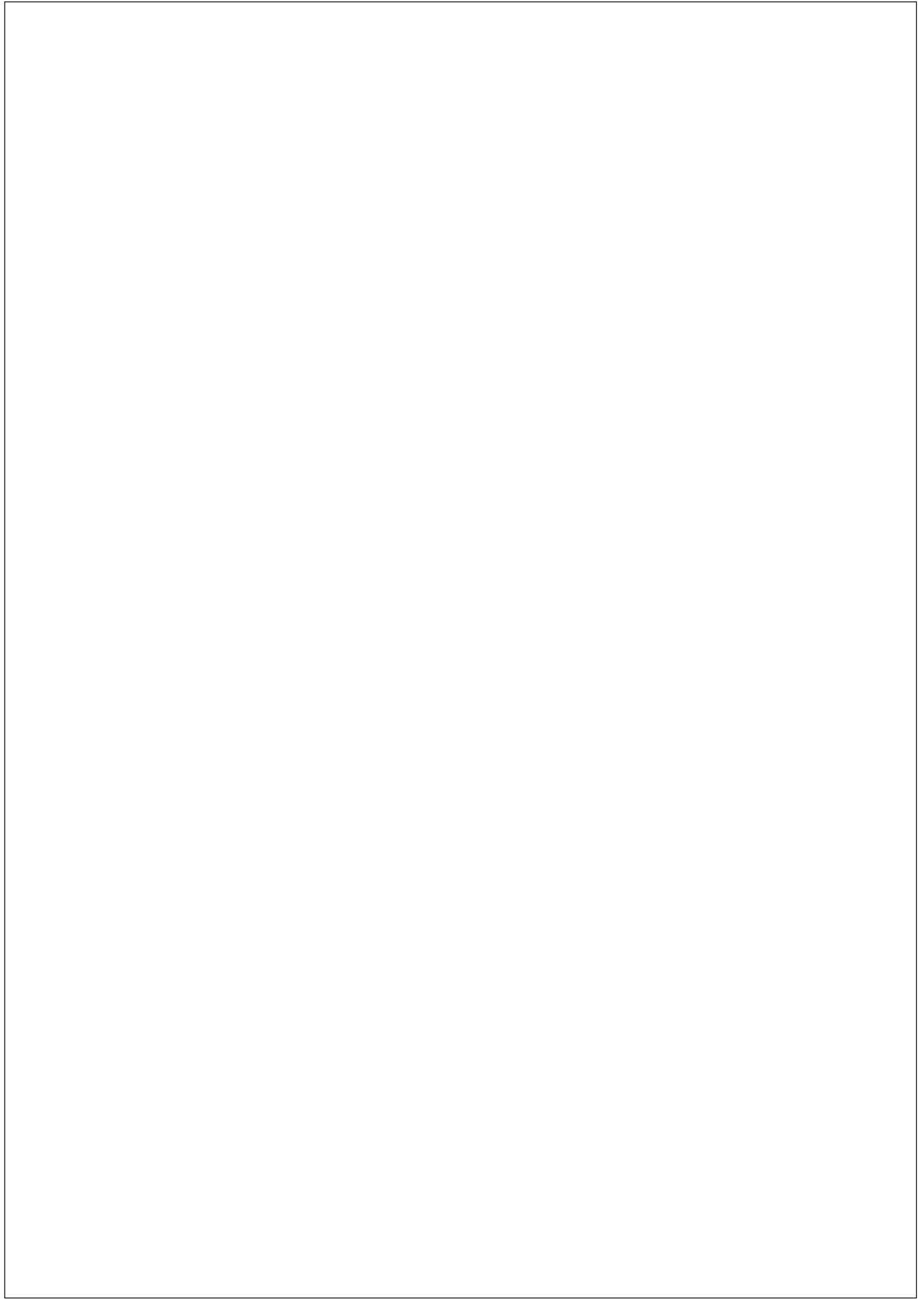
Maandblad voor Onderwijs in Vlaanderen

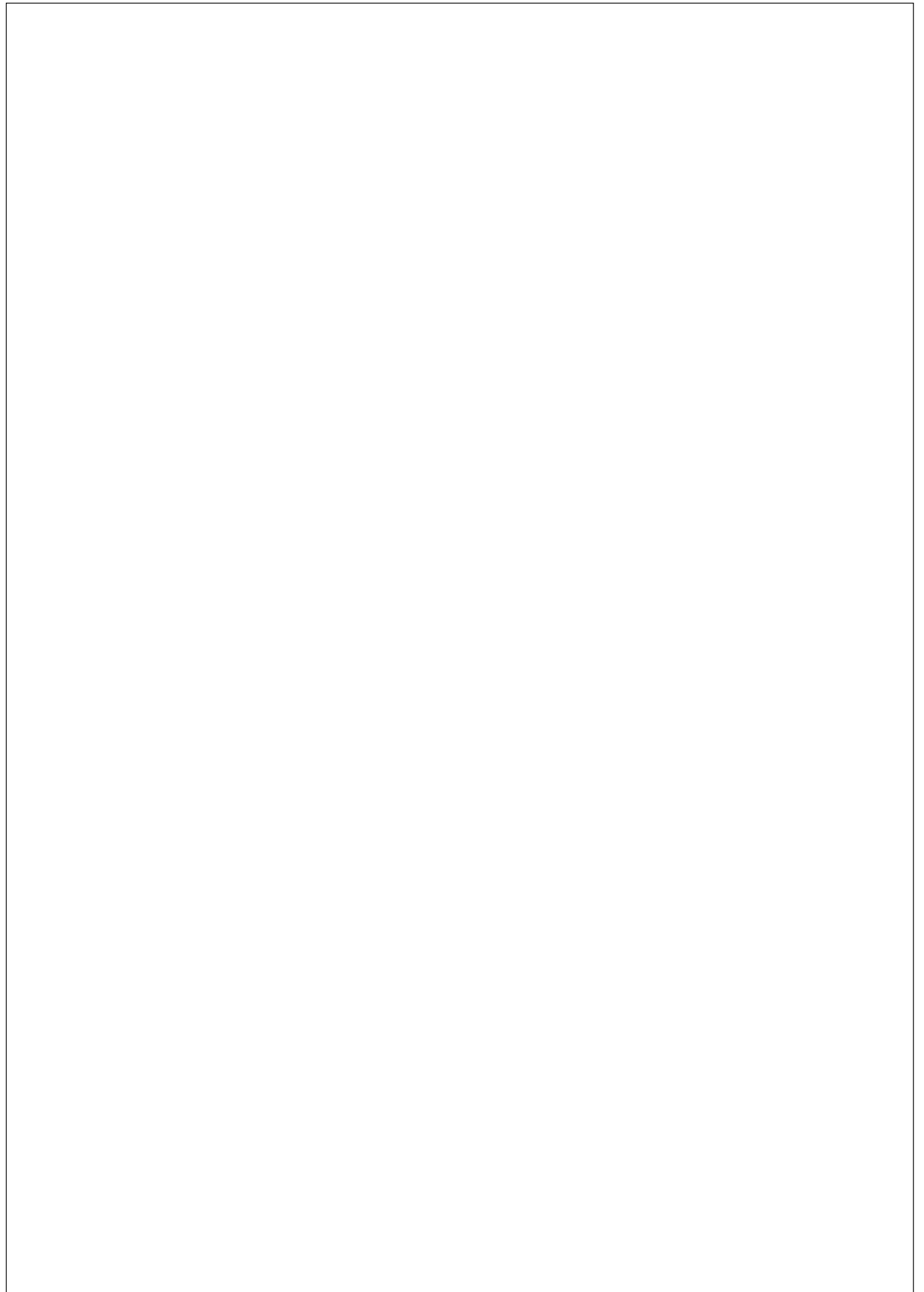
**WAT VINDEN
LERAARS VAN
HUN JOB?**

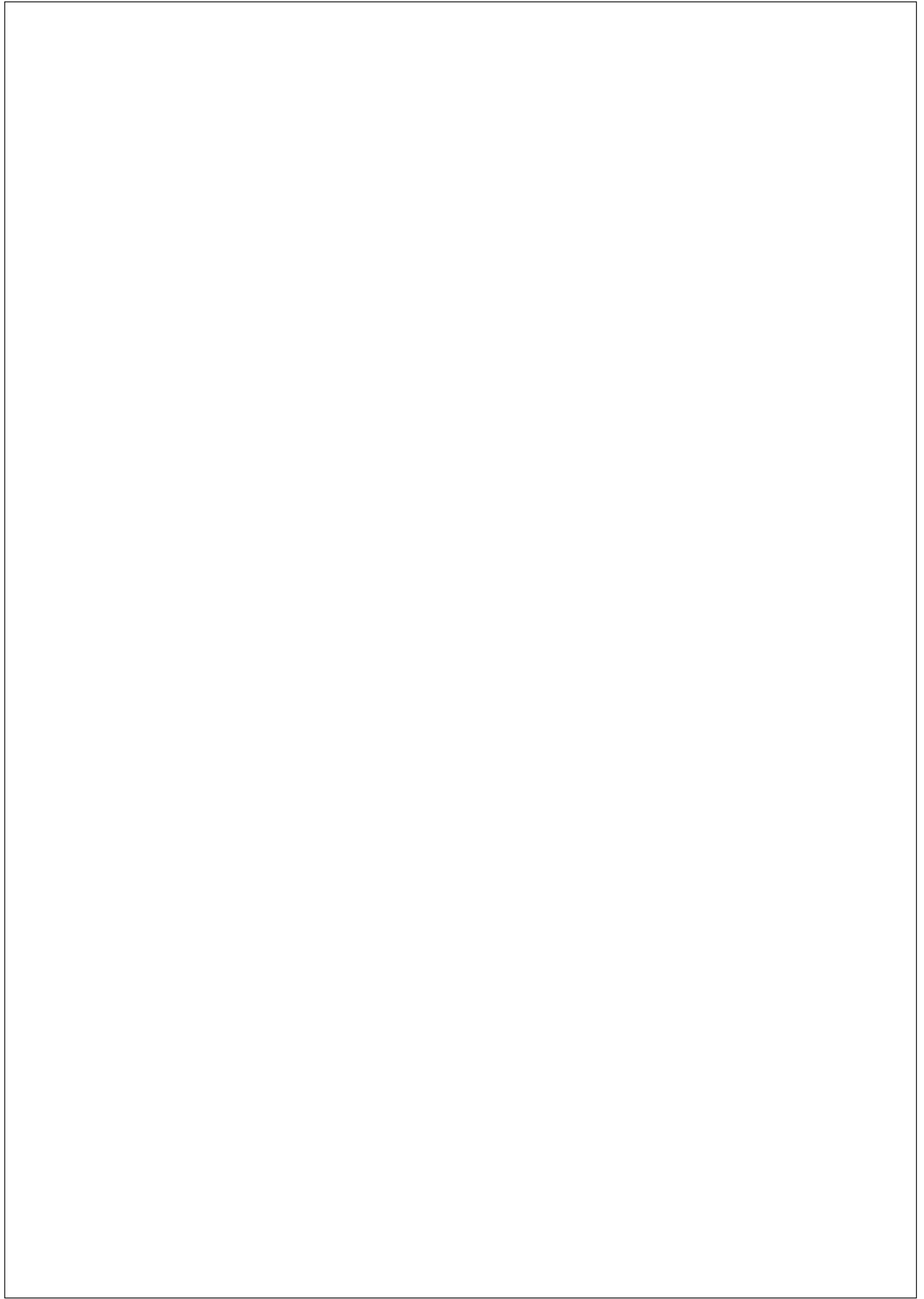
GEWIKT EN GEWOGEN

MEI 91

(advertentie)

KLASSE

Maandblad voor Onderwijs in Vlaanderen
Uitgegeven door het Ministerie van de Vlaamse Gemeenschap
Departement Onderwijs

Redactie

Leo Bormans
Patrick De Busscher
Gaby De Moor

Koningsstraat 138
8ste verdieping
1000 Brussel
Tel. redactie 02-211 46 60
02-211 46 61

Tel. abonnementen en administratie 02-211 46 58
Telefax 02-210 54 09

Productiesecretariaat

Anny Lecocq

Administratie

Diana De Caluwé

Verantwoordelijke uitgever

F. De Smul

Voorzitter Redactiecomité

J. Helincks, directeur-generaal

Foto's : Luc Daelemans

Cartoons : Dirk Vercampt

Lay-out : Artefact, Leuven

Gedrukt op de persen van het Ministerie van de Vlaamse Gemeenschap, Departementen Onderwijs en Leefmilieu & Infrastructuur.

Abonnementen

- 700 fr. per jaar (10 nummers)
- Speciaal tarief uitsluitend voor leerkrachten : 450 fr. op rekening-nummer 091-2203004-66 van Ministerie Vlaamse Gemeenschap, Departement Onderwijs, Informatie en Bibliotheek, Koningsstraat 150, 1000 Brussel, met vermelding van naam, voornaam en adres.

Uw onderwijsliteratuur :

Centrale Bibliotheek
Koningsstraat 150, 1000 Brussel.
Tel. 02-210 53 73
Uitlening per post :
tel. 02-210 53 80

Uw vragen over onderwijs :

Dienst Informatie en Documentatie
Koningsstraat 150, 1000 Brussel.
Tel. 02-210 54 00

Hoe boeiend vindt de leraar zijn job ?

Vizier p. 6-15

Kwaliteitszorg in praktijk.

Actie p. 16

Uw manier van lesgeven.

Forum p. 29

IN DIT NUMMER KLASSE nr. 15

mei '91

VIZIER

p. 6-15

Hoe **boeiend** vinden leerkrachten hun job ? Waarom willen sommigen **weg uit het onderwijs** en waarom blijven de anderen ? Wat maakt de job aantrekkelijk en wat werkt de leraars op hun zenuwen ? Een grootscheeps onderzoek naar de arbeidsvoorwaarden, -verhoudingen en -omstandigheden bij de Vlaamse leerkrachten.

ACTIE

p. 16-19

- Probleemoplossend werken : integrale **kwaliteitszorg** in praktijk.
- **Kinderen en televisie**. Een onderzoek.
- De school danst : een Nederlands project in Vlaanderen.

GIDS

p. 20-23

- Wat doet uw school met **kansarme jongeren** ? Laten zitten ?
- Een **statuut** voor leerkrachten. Wat verandert er voor u ?
- Lespakketten voor **gezondheidsopvoeding**.

PERS

p. 24-25

Belgische scholen hebben een **zwaar lessenrooster**, de **vakantieregeling, spijbelgedrag**... geknipte informatie voor onderwijzensmenen.

FORUM

p. 26-29

- Op zoek naar een **nieuwe examenmethode**.
- In welk net zitten de meeste **migranten** ?
- **Knelpunt** : Hoe komt het dat u lesgeeft zoals u lesgeeft ?

IDEE

p. 30-33

Nieuwe **publikaties, vormingskansen, tentoonstellingen** en stapels ideeën voor actief onderwijs.

SCHOOLAGENDA

p. 35

De week van **Ludo Coenen**, directeur van een **basisschool bij de migranten** in Eisden.

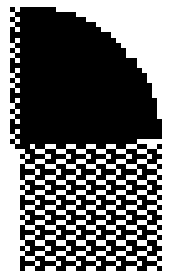
RONDE TAFEL

Hoe zou u het onderwijsbeleid in Vlaanderen aanpakken ? Wat is het verschil tussen de ronkende verklaringen en de dagelijkse praktijk ? Waar wringt het schoentje ? Vragen en voorstellen die u zelf kunt voorleggen aan de Gemeenschapsminister van Onderwijs **Daniël Coens**. Daarvoor nodigt KLASSE twintig trouwe lezers uit op een openhartig **rondetafelgesprek in Brussel**. Misschien valt de uitnodiging weldra in uw bus ! Het verslag van die confrontatie leest u uiteraard in KLASSE.

PROFICIAT

De gerenomeerde **Eurokartoendale** in Kruishoutem werd dit jaar voor de achtste keer georganiseerd. Er waren 2700 inzendingen uit 44 landen. En

voor het eerst won er een Belg : **Dirk Vercampt**. Roemenië en Tsjecho-Slowakije kregen zilver en brons. Toeval of niet maar Dirk Vercampt is de vaste tekenaar van KLASSE, het enige tijdschrift waarin hij publiceert. In naam van al onze lezers : proficiat !

GEWIKT EN GEWOGEN

WAT VINDEN LERAARS VAN HUN JOB ?

Buurman rijdt zijn nagelnieuwe firmawagen voor de deur. Hij viert straks zijn promotie met een gezellig etentje in een exclusief restaurant.

Vertel de leraar niet dat zijn buurman voor zijn veel beter betaalde baan meer stress moet incasseren. De leraar zal zeggen dat hij ook een stresserende job heeft, minder verdient en geen kans maakt op promotie.

En dan komt de malaise boven. Dit blijkt ook uit een grootscheeps onderzoek van het Hoger Instituut voor de Arbeid. Maar de resultaten leren ons ook dat we de onvrede moeten relativeren.

Zo zag Breughel in 1556 de taak van de leraar. Wat is er sindsdien veranderd?

Drie op vier leerkrachten stelt dat de voor- en nadelen van het leraarschap tegen elkaar opwegen. Slechts 9 % vindt dat de nadelen zwaarder wegen. En 18 % vindt de voordelen groter dan de nadelen. Gemiddeld willen negen op tien leraars in het onderwijs blijven. Ze vinden onder meer hun job goed te combineren met het persoonlijk en familiaal leven.

Het beroep van leerkracht lijkt vrij controversieel. Buitenstaanders zien leerkrachten al snel als luxepaardjes die amper 20 uren per week moeten werken en veel vakantie hebben.

Leerkrachten zelf zouden echter ontevreden zijn over hun loon en arbeidsvoorwaarden. Hun werk wordt niet geapprecieerd. Ze worden te veel belast met allerlei bijkomende opdrachten zoals voor- en naschoolse kinderopvang.

Sommige leerkrachten zouden zelfs de ouders niet meer in het hart dragen. Veel vaders en moeders hebben minder tijd dan vroeger om zich voor de opvoeding van de kinderen in te zetten. De leraar kan bij problemen dan ook niet zonder meer terugvallen op het ouderlijk gezag. Aan de andere kant stellen deze ouders zich steeds kritischer en mondiger op. De leerkracht krijgt het moeilijk om zich achter zijn deskundigheid te verschuilen.

Ook de leerlingen zouden niet meer zijn wat ze waren : moeilijker en minder handel-

baar. Daarenboven leidt het dalende geboortecijfer tot een verminderd gevoel van werkzekerheid bij de leraars. Het dalend aantal leerlingen brengt de scholen in een concurrentiepositie. Daarom wensen ze naar de buitenwereld toe zo positief mogelijk over te komen. Het gewone is niet goed genoeg meer. Hierdoor verhoogt de druk op de leerkrachten om extra te presteren : de school langer open houden, grootse schoolfeesten organiseren, projectwerking opzetten enz.

De opeenvolgende vernieuwingen zouden de motivering van de leraars aantasten. Bovendien veroorzaakt de toepassing van de leerlingcoëfficiënt een overschot aan personeelsleden. Een vaste aanstelling wordt onzeker. Heel wat jongere leerkrachten vertrekken na enkele jaren interims al dan niet resoluut, maar haast altijd definitief, naar de particuliere sector : het *Beloofde Land*.

Toch zijn en blijven veel leraars in het onderwijs. Waarom ? Wat vinden ze aantrekkelijk in hun job ? Wie of wat werkt anderen daarentegen op de zenuwen ?

Wij publiceren een overzicht van de belangrijkste onderzoeksresultaten. □

HET ONDERZOEK

Het Hoger Instituut voor de Arbeid (H.I.V.A.) kreeg van de Gemeenschapsminister van Onderwijs de opdracht na te gaan hoe leerkrachten in het basis- en secundair onderwijs hun taak beleven en evalueren.

Het H.I.V.A. betreft bij de bevraging en de rapportering de arbeidsvoorwaarden, -omstandigheden en -verhoudingen.

De bevraging omtrent de arbeidsvoorwaarden omvat de appreciatie over het salaris, de promotiemogelijkheden, de vrije tijd, de uitbetaling van het loon, de kostennota's en de navorming.

In de arbeidsomstandigheden komen de materiële omstandigheden, de klassen en de klasgroottes, de verplaatsingen, de springuren, de leerplannen en de inhoudelijke stabiliteit van de job aan bod.

Bij de arbeidsverhoudingen zoeken we een antwoord op de volgende vragen. Hoe frequent hebben leerkrachten contact met collega's, directie, leerlingen, ouders, inspectie en andere onderwijsbetrokkenen ? Hoe waarderen ze de schoolsfeer ? Hoe belangrijk vinden leerkrachten een vlotte omgang met bepaalde personen en instanties om hun beroep goed te kunnen uitoefenen ? Streven de leerkrachten naar meer zelfstandigheid en inspraak ?

DE STEEKPROEF

De steekproef verliep trapsgewijs. Eerst koos het H.I.V.A. op toevallige wijze een aantal scholen. Vervolgens betrok het alle leerkrachten van de geselecteerde scholen bij het onderzoek. Op deze wijze werden voor het secundair onderwijs 2320 leerkrachten in 36 scholen uit de drie onderwijsnetten aangesproken. 1400 leerkrachten waren bereid aan het onderzoek mee te werken, wat een respons van 60 % betekent. Voor het basisonderwijs werden 765 leerkrachten in 38 scholen uit de drie onderwijsnetten aangesproken. Hier gaven 597 leerkrachten een respons van 79 %.

De representativiteit van de zo bekomen steekproef is vrij behoorlijk, hoewel er toch enkele beperkingen zijn. Voor het secundair onderwijs is er een ondervertegenwoordiging van leerkrachten uit het gemeenschaps-onderwijs, oudere leerkrachten, vastbenoemden, deeltijds werkenden en mannen. Voor het basisonderwijs van vastbenoemden in het algemeen en van vastbenoemde dertigers in het bijzonder.

Welke arbeidsvoorwaarden vinden leerkrachten aantrekkelijk : hun lessenrooster, vakantie, salaris, promotiemogelijkheden, werkzekerheid, pensioen...? En hoe zit het met de uitbetaling ?

VEEL VAKANTIE MAAR GEEN KANS OP PROMOTIE

De leerkrachten beoordeelden hun arbeidsvoorwaarden op een vijfpuntenschaal. De top tien ziet er op dit vlak in het basis- en secundair onderwijs precies hetzelfde uit. De vakantieregeling en de mate waarin men op vaste uren kan werken vindt iedereen het aantrekkelijkst. Eerder neutraal beoordeelt men de vaste benoeming, het lessenrooster, de pensioenregeling, vrije tijd, werkzekerheid en statuut. Voor het salaris blijft men niet in het onderwijs. Zo'n 70 % noemt het in verhouding tot de gevraagde prestaties niet aantrekkelijk. Maar veel erger vinden leraars het **gebrek aan promotiemogelijkheden**. Vier leraars op vijf noemen die onaantrekkelijk.

In het secundair ligt het percentage nog hoger. Daar stelde men ook kleine verschillen vast tussen mannen en vrouwen. Mannen zijn minder te spreken over hun salaris en de vakantieregeling maar ze laten zich positiever uit over de werkzekerheid en de vrije tijd buiten de vakanties.

UITBETALING

In het basisonderwijs heeft 60 % ooit problemen gehad met de uitbetaling van zijn loon. In het secundair is dat zelfs 77 %. Voor de meerderheid ging het maar om een eenvoudig probleem. De oorzaak ervan leggen ze in twee op drie gevallen wel bij het ministerie. Andere problemen met de administratie komen niet zo vaak voor. Meer dan de helft van de leraars heeft daar nooit last mee gehad.

Maar de **loonfiches** kunnen wel wat duidelijker. Eén leraar op twee zegt er enigszins moeite mee te hebben en 7 % begrijpt ze zelfs helemaal niet. □

Het oordeel van de leraars in procenten

	AANTREKKELIJK		ONAANTREKKELIJK	
	basis	secundair	basis	secundair
1. De vakantieregeling	84	87	2	2
2. Vaste uren	72	46	5	12
3. Salaris	4,5	3,5	72	69
4. Promotiekansen	1,5	0,5	79	88

UIT EIGEN ZAK

Wie werkt heeft onkosten. Maar de onderzoekers stellen vast dat van een correcte vergoeding in het onderwijs geen sprake is. In de overzichtstabel nemen we de onkosten op die minstens twee op drie leraars maken. Soms worden die (gedeeltelijk) vergoed. Er zijn enkele opvallende verschillen tussen basis- en secundair onderwijs maar blijkbaar worden in onderwijs alleen fotocopies voldoende vergoed. De onderzoekers constateren (in het secundair) ook dat onkosten als iets beter recupereerbaar worden beschouwd door mannelijke leerkrachten en door leraars praktische vakken. In het officieel gesubsidieerd onderwijs kunt u het meest terugkrijgen, in het gemeenschapsonderwijs het minst. Het vrij gesubsidieerd onderwijs ligt daar tussenin. Maar overal geldt dat leraars veel uit eigen zak betalen. **Wij geven de percentages weer van leerkrachten van wie de onkosten onvoldoende of helemaal niet worden vergoed.**

	basis	secundair
1. fotocopies	17	32
2. studiedagen, bijscholing	73	50
3. didactisch materiaal	52	57
4. agenda	20	63
5. vakliteratuur, leerprogramma's	61	68
6. verplaatsingen in het belang van de school	88	69
7. telefoon, briefomslagen, postzegels	68	76
8. werkkledij	97	82
9. klasinrichting (verfraaiing, planten, posters...)	84	82
10. bureau-artikelen (schrijfbenodigdheden, papier, diskettes...)	45	93
11. schrijfmachine, tekstverwerker (bijna uitsluitend voor schooldoeleinden gebruikt)	84	94

Alleen fotocopies worden in het onderwijs voldoende vergoed. Voor andere onkosten draait de leraar zelf op.

EEN EIGEN LEVEN

Leraars kunnen naast hun werk nog perfect een eigen leven leiden. Zowel in het basis- als in het secundair onderwijs vindt 94 % van de leraars zijn job goed tot zeer goed combineerbaar met een persoonlijk en familiaal leven. En dat maakt blinkbaar veel goed.

MEER VORMING

Heel wat leraars hebben behoefte aan bijscholing: in het kleuteronderwijs 43 %, in het lager 56 % en in het secundair 70 %. Wie ooit een bijscholingscursus volgde vond die niet sterk belastend. Op dit ogenblik volgt één op zeven (basis) of één op vijf (secundair) zo'n cursus. In het basisonderwijs spreken zonder uitzondering alle leraars die ook schoolhoofd zijn zich uit vóór meer vorming. In het secundair willen vooral leraars derde graad en praktische of technische vakken bijscholing. Bij de 30- tot 50-jarigen is de behoefte het grootst.

De vakantieregeling vindt iedereen een enorm voordeel.

ALLE OMSTANDIGHEDEN IN ACHT GENOMEN

Wat vindt de leraar van de omstandigheden waarin hij moet werken: schoolgebouwen, klaslokalen, didactisch materiaal... Vindt hij de klassen te groot, de springuren te lang, de verplaatsingen onoverkomelijk en de leerplannen te strak? Of valt het allemaal nogal mee?

Weinig kritische geluiden over de eerste reeks arbeidsomstandigheden. Bijna alle leerkrachten zijn gematigd positief over ligging, kwaliteit en inrichting van hun schoolgebouw en klaslokaal. Dat geldt ook voor het aantal, de beschikbaarheid en de kwaliteit van materialen en hulpmiddelen. Slechts enkele kleine verschillen: in het basisonderwijs zijn de 50-plussers het meest tevreden, in het secundair de leraars A.S.O.

KLASGROOTTE

Er zitten gemiddeld 22 **kleuters** in één klasje. 30 % van de kleuterleiders vindt zijn klas te groot, 70 % vindt het zo goed.

In het **lager onderwijs** tellen we gemiddeld 20 leerlingen per klas. 78 % van de onderwijzers vindt de grootte van zijn klas goed, 22 % vindt ze te groot. Vanaf 26 leerlingen lijkt de limiet overschreden.

In het **secundair onderwijs** loopt het aantal leerlingen per klas sterk uiteen. De onderzoekers stootten zowel op éénpersoonsklasjes als op kanjers van 45 leerlingen. Gemiddeld komt een leraar in zeven klassen van zeventien leerlingen. 35 % vindt de klassen te groot, 63 % is tevreden. Vanaf 21 leerlingen slaat het oordeel om.

SPRINGUREN

In het **lager onderwijs** heeft maar 28 % van de leraars springuren. 62 % zegt dat er in dat geval op school voldoende mogelijkheden zijn om rustig te werken.

In het **secundair onderwijs** heeft 86 % springuren, gemiddeld vier per week. 45 % is echter niet te spreken over de accommodatie waarin hij die uren moet doorbrengen.

VERPLAATSINGEN

In het secundair onderwijs geeft één leraar op vier les in meer dan één school. Daarvan staat 75 % in twee scholen, 18 % in drie scholen en 7 % in vijf of meer. De afstanden tussen die scholen variëren van 2 tot 90 km. 33 % van de betrokken leerkrach-

Nogal wat leraars geven les in verschillende scholen. Een vierde daarvan moet meer dan twintig kilometer overbruggen.

ten moet minder dan 4 km overbruggen en 54 % minder dan 10 km. Bij één op vier bedraagt de grootste afstand tussen twee scholen echter meer dan 21 km.

LEERPLANNEN

In het **lager onderwijs** beschikt één leraar op drie niet over leerplannen voor alle inhouden. 72 % vindt de leerplannen wel degelijk maar de helft noemt ze ook verouderd. 78 % is tevreden met de speelruimte om de inhouden zelf te bepalen, 9 % wil meer richtlijnen en 13 % wil meer armslag.

In het **secundair onderwijs** mist één op vijf leerkrachten voor sommige vakken een leerplan. Twee derde vindt ze degelijk en niet verouderd, al bieden ze voor meer dan de helft onvoldoende speelruimte. Vooral leraars in de derde graad of in technische en praktische vakken klagen over de leerplannen. □

ONZEKER

In het **secundair onderwijs** meldt drie vierde van de leraars belangrijke wijzigingen in het werk tijdens de voorbije drie jaar. In het **B.S.O.** bedraagt dat aantal zelfs 82 %. Er heerst dan ook veel onzekerheid. Het gaat immers niet om wijzigingen in het lessenrooster maar in de vakken, leerjaren of leerplannen.

In het **secundair onderwijs** is één op vier leerkrachten tijdens de voorbije drie jaar in een andere school terecht gekomen. 43 % vreest volgend schooljaar een gedeelte van de betrekking te verliezen wegens reffectatie of dalend aantal leerlingen. Uiteraard leeft die vrees het sterkst bij tijdelijk aangestelden (75 %) maar ook één op drie vastbenoemden is onzeker over het behoud van zijn huidig werk. Mannen zien de toekomst echter met meer vertrouwen tegemoet dan vrouwen : 63 % is zeker zijn werk te behouden, tegenover 53 % vrouwen. Dit heeft niets te maken met het al dan niet voltijds werken. Bij de voltijdsen is die verhouding immers net eender.

Er heerst veel onzekerheid in het onderwijs en dat maakt het niet aantrekkelijk.

WIE KENT DE INRICHTENDE MACHT ?

De leerkrachten van het basisonderwijs leven weliswaar niet op een eiland maar met de inrichtende macht, de inspectie en het oudercomité hebben ze weinig contact.

Zes procent van de leerkrachten heeft zelden of nooit contact met de **ouders**. Het oudercomité ziet 44 % bijna nooit. De contacten met ouders zijn in het kleuteronderwijs intensiever dan in het lager onderwijs. Van de kleuteronderwijzers zegt 78 % zeer veel tot veel contact te hebben met de ouders. In het lager onderwijs is dit slechts 42 %.

De **inrichtende macht** blijkt geen open deur te hebben want 76 % heeft er zelden of nooit contact mee.

In het Gemeenschapsonderwijs heeft 37 % zelden contact met de rijksinspectie, 48 % af en toe en 13 % zelfs nooit. In het Vrij Gesubsidieerd en het Officieel Gesubsidieerd Onderwijs komt 49 % van de leerkrachten af en toe in contact met de rijksinspectie en 33 % slechts zelden. Met andere inspecties komt 63 % van de laatst vermelde leerkrachten zelden of nooit in contact.

De helft van de leerkrachten heeft af en toe contact met het **P.M.S.**, 33 % zelden of nooit, maar 16 % zeer veel.

Er lopen trouwens ook enkele vrij geïsoleerde leraars rond : 6 % verklaart maar af en toe of nooit contact te hebben met collega's. □

HET MINISTERIE ? NOOIT VAN GEHOORD !

De meerderheid van de leerkrachten in het basisonderwijs vindt de schoolsfeer en de relaties met de leerlingen, de collega's, de ouders en de directie goed. Maar met de inspectie en het ministerie ligt dat anders.

Een derde van de ondervraagde leerkrachten beoordeelt **de relaties met de leerlingen en de andere leerkrachten** zelfs als uitstekend. Toch is er een verschil tussen het kleuteronderwijs en het lager onderwijs. Van de kleuteronderwijzers vindt 27 % de sfeer uitstekend terwijl slechts 17 % van de collega's in de lagere school het hiermee eens is. Aan de andere kant is 12 % van de leerkrachten uit het kleuteronderwijs niet tevreden over de relatie met de **ouders** tegenover 24 % in het lager onderwijs. Nochtans vindt in het kleuteronderwijs 69 % en in het lager onderwijs 56 % van de leerkrachten dat de relatie met de ouders zeer belangrijk is.

De **leeftijd** beïnvloedt het oordeel over leerlingen en andere leerkrachten. Naarmate de leerkracht ouder is gaat hij de leerlingen

gunstiger beoordelen. Maar bij vijftigplussers zwakt deze tendens af. In de beoordeling van de relatie met de collega's zijn de dertigers het meest positief, terwijl ze de relatie met de directie het minst belangrijk vinden.

Hoe belangrijk zijn vlotte relaties voor een goede uitoefening van het beroep. En welke instanties of personen ervaren de leerkrachten als **ondersteunend** ?

Bijna de helft van de leerkrachten vindt dat de inspectie ondersteunend werkt. Maar een vrij grote groep spreekt zich hierover niet uit. Over een eventueel ondersteunende werking van het onderwijsministerie en overkoepelende organisaties heeft men veelal geen idee. De onderstaande tabel geeft een procentueel overzicht. □

BASISONDERWIJS	niet ondersteunend, integendeel	geen idee, geen contact	ondersteunend
- de collega's	4	1	94
- de directie	10	5	86
- de ouders	16	12	72
- de rijksinspectie in het G.O.	17	34	49
- de rijksinspectie in het V.G.O. en het O.G.O.	12	40	48
- andere inspectie in het V.G.O. en O.G.O.	10	43	47
- overkoepelende organisaties (N.S.K.O., A.R.G.O....)	6	88	7
- Ministerie van Onderwijs	14	82	4
- bijzondere begeleidingsdiensten (V.L.O.,...)	6	68	26
- P.M.S.	5	26	69

♥ BASISONDERWIJS HOUDEN VAN...

De meeste leraars halen vooral vreugde uit het lesgeven zelf.

DE LEERLINGEN

Meer dan de helft van de leerkrachten is tevreden over het niveau, de gemotiveerdheid en het gedrag van de leerlingen. Over het concentratievermogen is er geen unanimititeit. Maar over de waardering en de dankbaarheid vanwege leerlingen is dan weer een meerderheid tevreden tot zeer tevreden. Veertig procent van de kleuterleiders is niet tevreden over het aantal leerlingen per klas. In het lager onderwijs wordt dit percentage gehalveerd.

Twee op drie leerkrachten ervaart het verschillende niveau van leerlingen uit eenzelfde klas als belastend tot zeer belastend. Slechts 7 % van de onderwijzers heeft in sterke mate problemen met taal en/of culturele verschillen van ouders. Drie kwart heeft er helemaal geen problemen mee.

De verzorging van de jongste kleuters (2,5 jaar) in de eerste kleuterklas is belastend tot zeer belastend voor drie vierde van de kleuterleiders.

DE COLLEGA'S

Eenenzestig procent is tevreden en eens 11 % is zeer tevreden over de opleiding en de ervaring van de collega's en over het aantal leerkrachten. Ongeveer eenzelfde percentage is over het algemeen tevreden over de vakinhoudelijke ideeën, de inzet, de taakopvatting en de gemotiveerdheid. In het kleuteronderwijs is men daarenboven het meest tevreden.

DE SCHOOLLEIDING

Vier op vijf leerkrachten appreciëren de grote inzet van de directie en haar steun bij conflicten met de leerlingen. Zowat drie op vier stelt dat de schoolleiding de zaken goed organiseert, dat ze zorgt voor goede voorzettingen, werkomstandigheden, informatie en materiaal, dat ze goede onderwijskundige ideeën heeft en dat ze zorgt voor een degelijk onthaal van nieuwe collega's.

In het kleuteronderwijs zijn echter maar 34 % van de leerkrachten ervan overtuigd dat de directie stimulerend optreedt. In het lager onderwijs daalt dit cijfer tot 17 %. Zeventig procent vindt wel dat de schoolleiding genoeg inspraakmogelijkheden geeft.

DE OUDERS

Over de steun die ouders aan de leerkrachten geven bij problemen op pedagogisch vlak zijn de leerkrachten niet zo goed te spreken. Maar drie op vier vinden de organisatorische steun van ouders voldoende.

Ruim de helft zegt dat de eisen van de ouders best meevallen.

INSPRAAK

De leerkrachten uit de steekproef van het H.I.V.A. kunnen moeilijk veeleisend worden genoemd. Een ruime meerderheid oordeelt telkens dat ze over genoeg zelfstandigheid beschikt bij pedagogisch-didactische aangelegenheden als de wijze van lesgeven, de inhoud van de leerstof, de manier van orde handhaven en het straffen van leerlingen, het leggen van contact met ouders, het vastleggen van beoordelingscijfers, het organiseren van alternatieve leeractiviteiten en het deelnemen aan bijscholingsactiviteiten en oudercontactavonden.

Er is een iets kleinere tevredenheid over de beslissingen op organisatorisch en beleidsvlak. Toch oordeelt meer dan 60 % voldoende invloed te hebben op de keuze van de klassen waar moet worden lesgegeven, de verdeling van lesoverschrijdende taken, het lessenrooster, de keuze van het leslokaal, de overgang van een leerling naar een hoger jaar en de aankoop van didactisch materiaal. Bij de benoeming van een collega of een directielid wenst meer dan de helft liever niet of minder te worden betrokken.

Toch wenst een derde meer invloed te hebben als het gaat om de benoeming van een directielid. □

WAAR ZIT DE INSPECTIE ?

Een leraar secundair onderwijs gaat met talrijke personen en instanties om, in de eerste plaats natuurlijk met de leerlingen. Meer dan de helft ziet echter zelden of nooit de inspectie.

Naast zijn leerlingen heeft de leraar het meest contact met zijn collega's. Negentig procent van de leraars verklaart dat dit veel tot zeer veel is. Daarna komen voor hetzelfde criterium in dalende volgorde de directie (44 %), de P.M.S.-diensten (15 %), de ouders (13 %), de inrichtende macht (4 %), de inspectie (2,5 %) en het oudercomité (2 %). Het valt meteen op dat twee begeleidende instanties bij uitstek, P.M.S. en inspectie, hierbij niet zo hoog scoren. Van de leerkrachten verklaart 51 % slechts af en toe contact met het P.M.S. te hebben en voor 33 % is dat zelfs zelden of nooit. Met de inspectie komt 37 % af en toe in aanraking. Maar ruim 60 % ziet ze zelden of nooit. □

DE LEERLINGEN MAKEN VEEL GOED

Bijna de helft van de leraars in het secundair onderwijs acht in de eerste plaats een goede omgang met de leerlingen van doorslaggevend belang. Al stellen ze contacten met collega's en directie ook op prijs.

De meerderheid of 88 % van de leraars laat zich positief uit over de **samenwerking met de leerlingen**. Toch zijn het gebrek aan concentratievermogen en motivering grote bronnen van ergernis.

Ruim 83 % is tevreden over de **contacten met collega's**. Ze uiten weinig kritiek op elkaar, maar ze verwachten toch een grotere motivering.

De **directie** wordt al wat kritischer bekeken, hoewel toch nog twee derde de samenwerking positief vindt. De meeste kritiek valt op het personeelsmanagement : gebrek aan inspraak, onthaal en stimuleren van initiatief. Inspraak vinden haast alle leerkrachten belangrijk. Op pedagogisch-didactisch vlak kunnen ze zelfstandig genoeg werken. Maar op organisatorisch en beleidsvlak is er meer onvrede. Vooral bij het opstellen van de lessenroosters en de verdeling van de klassen willen de

leraars meer worden betrokken.

De leraars oordelen dat ze voldoende contact hebben met de **ouders**. Eén op vijf leerkrachten acht echter goede relaties met ouders weinig belangrijk voor de goede uitoefening van zijn job. Eén op vier meent dat ouders de leerkrachten niet ondersteunen. Ouders zouden te weinig steun geven op pedagogisch vlak zoals bij gezagsproblemen of leermoeilijkheden. Er zijn ook klachten over het gebrek aan interesse van de meeste ouders. Tenslotte hechten de leraars meer belang aan een goede infrastructuur op school dan aan een vlot verlopende samenwerking met de ouders.

Ruim één op vier leerkrachten laat zich negatief uit over het ondersteunend aspect van het **Ministerie** van Onderwijs. De onderstaande tabel geeft procentueel een idee over het ervaren van ondersteuning. □

SECUNDAIR ONDERWIJS	niet ondersteunend, integendeel	geen idee, geen contact	ondersteunend
- de collega's	5	2	93
- de directie	13	10	77
- de P.M.S.	6	27	67
- de graadcoördinator	7	43	50
- werkplaatsleider	6	50	43
- de rijksinspectie in het G.O.	12	41	47
- de andere inspectie in het O.G.O. en V.G.O.	12	41	47
- de ouders	21	31	48
- de rijksinspectie in het O.G.O. en het V.G.O.	10	81	10
- bijzondere begeleidingsdiensten	6	87	8
- overkoepelende organisaties (N.S.K.O., A.R.G.O....)	13	82	5
- Ministerie van Onderwijs	26	72	2

♥ SECUNDAIR ONDERWIJS HOUDEN VAN...

Vooral de mannen willen weg uit het onderwijs. Maar de meesten verkiezen toch te blijven.

DE LEERLINGEN

De regelmatige aanwezigheid van de leerlingen stemt de leerkrachten tevreden. Ook over hun gedrag laat een meerderheid zich **positief** uit.

Drieënnegentig procent van de leraars meldt het bestaan van niveauverschillen binnen eenzelfde klas : 51 % vindt dit belastend, 17 % zelfs zeer belastend. Daarnaast wordt twee derde van de leerkrachten geconfronteerd met taal- en/of culturele verschillen tussen de leerlingen. Dit lijkt echter slechts bij 36 % van deze leraars als belastend over te komen. Elf procent vindt dit zelfs stimulerend.

De appreciatie van leerlingen verschilt tussen leerkrachten, in de eerste plaats naargelang van de onderwijsvorm. Leerkrachten in het A.S.O. zijn het meest tevreden, de klasgrootte buiten beschouwing gelaten. Kritiek op het concentratievermogen, het gedrag en de regelmatige aanwezigheid hoor je vooral in het B.S.O. Over de gemotiveerdheid, het niveau, de waardering en dankbaarheid zijn dan weer de leraars T.S.O. minder te spreken.

DE COLLEGA'S

Naargelang van de onderwijsgraad reageren leraars **uiteenlopend** over het aantal en de taakopvatting, inzet en vakdeskundigheid van hun collega's. In de eerste graad noteert men de grootste tevredenheid.

Leerkrachten A.S.O. laten zich positiever uit over de inzet en de opleiding of ervaring van collega's.

Mannelijke leerkrachten nemen meer verantwoordelijkheden op binnen de schoolgemeenschap dan vrouwelijke. Dit komt grotendeels omdat vrouwen meer deeltijds werken dan mannen.

Toezicht houden vinden bijna alle leraars het saaieste wat er is.

DE SCHOOLLEIDING

Deze is in veel secundaire scholen geen éénmansaangelegenheid. Ze wordt eerder in teamverband waargemaakt. Bijna de helft van de leerkrachten vindt dat de schoolleiding niet genoeg oog heeft voor inspraak en voor een degelijk onthaal van nieuwe collega's. Volgens vier op tien leraars stimuleert de directie te weinig eigen probleemoplossende initiatieven. Leerkrachten algemene vakken hebben meer dan de anderen hierover **kritiek** op de directie. Een ruime meerderheid van alle leraars vindt echter dat de directie goede onderwijskundige ideeën heeft, de zaken goed organiseert en de leerkrachten voldoende steunt bij conflicten met leerlingen.

DE OUDERS

Een derde van de leerkrachten is in de twaalf maanden voorafgaand aan het onderzoek gemiddeld acht keer op **huisbezoek** geweest bij leerlingen en/of hun ouders. Zo'n huisbezoek neemt al gauw gemiddeld een klein uur in beslag, verplaatsing inbegrepen.

In tegenstelling tot huisbezoeken zijn **oudercontactavonden** wel algemene regel. Het hoogste aantal tellen we in het A.S.O. en in de eerste graad. Meer dan de helft van de leraars oordeelt dat de eisen van de ouders best meevallen. Over de samenwerking met de

ouders drukken leerkrachten A.S.O. het meest hun tevredenheid uit, zowel over het aantal contacten, als over de interesse en de steun op pedagogisch en organisatorisch vlak. Leerkrachten B.S.O. reageren op deze punten het meest negatief.

INSPRAAK

De verzuchtingen naar **meer speelruimte** hoor je in de eerste plaats voor de inhoud

van de leerstof, het deelnemen aan bijscholing en het organiseren van alternatieve leeractiviteiten. Overigens wensen niet alle leraars meer speelruimte. Sommigen vragen integendeel meer richtlijnen. Dit komt het meest voor bij de manieren om leerlingen te bestraffen.

De meeste leerkrachten willen geen inspraak in de benoemingen. Toch verschilt dit naargelang van de leeftijd. Oudere leraars willen hier meer bij worden betrokken. □

HOE ZWAAR IS UW JOB ?

Plaats vier leraars rond de tafel en vraag hen hoe zwaar ze hun werk vinden. Eén zal antwoorden dat het werk hem niet of niet vaak belast en twee zullen zeggen dat het hen soms zwaar belast. Voor de vierde weegt het werk zwaar maar hij kan het aan. Slechts zes procent van de leerkrachten dreigt eronder door te gaan als de situatie niet verandert.

Deze verhoudingen gelden zowel in het basis als in het secundair onderwijs. Ze vallen iets negatiever uit dan in een gelijkaardig onderzoek in Nederland. Daar stond bijvoorbeeld maar vier procent op afknappen. Niet onbelangrijk is echter dat bijna twee leraars op drie vinden dat hun beroep zwaarder is dan dat van anderen met een gelijkaardig opleidingsniveau. De rest ziet weinig verschil en bijna geen enkele leraar vindt zijn job lichter dan die van anderen. Dat is een belangrijke vaststelling want de mate waarin je tevreden bent met je job hangt niet alleen samen met objectieve gegevens maar vooral met subjectieve ervaring.

PIEKEN

De werkdruk kent duidelijke piekmomenten : het begin van het schooljaar en de examenperiodes. Opvallend is echter dat niemand een periode «kalm» of «zeer kalm» noemt. Onderwijs laat je niet los.

Niveau, onderwijsvorm of vakgroep hebben hierbij geen invloed. Slechts drie kenmerken spelen bij de belastingervaring van de job een rol : oudere leraars, vastbenoemden en voltijdsen voelen het beroep zwaarder aan dan jongeren, tijdelijken en deeltijdsen.

De taken waaraan de leerkracht het meeste tijd besteedt (lesgeven, voorbereiden, naverk, examens) worden door de meesten als zwaar tot zeer zwaar omschreven. □

WIE VINDT ZIJN JOB ZWAAR ?

Met een regressie-analyse kunnen de onderzoekers de invloed nagaan van elk kenmerk afzonderlijk. Op die manier zien we precies wat de job voor sommigen zwaar maakt en voor anderen niet.

Materiële omstandigheden en onaantrekkelijke promotiekansen spelen hierbij blijkbaar geen rol. Ook of je goed of slecht kunt omspringen met directie en collega's beïnvloedt je belastingervaring niet. Hoe aantrekkelijker je daarentegen de tijdsinvestering vindt en hoe positiever de omgang met leerlingen, hoe lichter je de job ervaart. Slechts twee factoren zorgen echter voor een belangrijk verschil : ontevredenheid over **het salaris** en **gebrek aan inspraak** in het schoolbeleid. Wie tevredener is over wat hij verdient en over wat hij op school te zeggen heeft, voelt zich minder belast.

Wie meer wil verdienen en meer inspraak wil heeft het zwaarder. Al is het niet altijd even duidelijk wat hier oorzaak is en wat gevolg. Bij de inspraak valt niet zozeer de behoefte op om mee te spreken over klasverdeling, aankoop van materiaal enz. maar wel over les- overstijgende onderwerpen op het vlak van het schoolbeleid. Wie die kansen voldoende krijgt vindt zijn job minder zwaar. □

«VERDORIE EEN BOEIENDE JOB»

Opvallend veel leraars vinden hun job boeiend tot zeer boeiend : 77 % in het secundair en 89 % in het basisonderwijs. Amper drie procent heeft het ronduit over een saaie job. De meeste vreugde halen ze uit het lesgeven zelf.

Zelfs van de leraars die hun taak als (zeer) zwaar belastend ervaren stelt toch nog de helft dat ze hun beroep zeer boeiend vinden en het zeer graag doen. De aantrekkelijkheid hangt in de eerste plaats samen met de waardering van de relaties met de leerlingen. Hoe positiever die relatie, hoe aantrekkelijker de job. De andere variabelen spelen een kleinere rol, al zijn goede relaties met directie en collega's ook belangrijk.

Tussen de onderwijsvormen is er op dit vlak geen verschil. Op het eerste gezicht vinden leerkrachten in het A.S.O. hun job wel boeiender dan hun collega's uit T.S.O. en B.S.O. maar dat hangt niet per definitie met de onderwijsvorm samen. T.S.O.-leerkrachten die een goede relatie met de leerlingen melden, vinden hun job ook boeiend en A.S.O.-leraars vinden het werk plots een stuk minder aantrekkelijk als de omgang met de leerlingen problematisch wordt.

De onderzoekers besluiten daaruit dat wie een eventuele malaise wil verhelpen bij

leerkrachten in de eerste plaats moet werken aan de verbetering van de relatie tussen leerkracht en leerling. Goed personeelsbeleid houdt daar sterk rekening mee.

MANNEN

Vrouwen vinden hun beroep aantrekkelijker dan mannen, vooral als ze goed kunnen opschieten met de collega's en als ze voldoende vrijheid krijgen bij het sanctioneren (orde handhaven, leerlingen straffen, beoordelingscijfers vastleggen). Deze effecten vinden we niet bij de mannen. Daar blijken wel de promotiekansen een rol te spelen.

BENOEMD

Als de leraar eenmaal benoemd is vindt hij de job minder boeiend. Dat verraste ook de onderzoekers want zij verwachtten een positief effect van de door benoeming verworven zekerheid. En het ligt niet aan de leeftijd. Men zoekt de verklaring eerder bij het feit dat na de vaste aanstelling voor de meesten de enige vorm van promotie is gerealiseerd en de uitdaging wegvalt. De vlakke loopbaan maakt het werk niet boeiender. □

WELKE TAKEN LERAARS BOEIEND VINDEN

Op dit vlak is er weinig verschil tussen leraars in basis- en secundair onderwijs.

ZEER AANTREKKELIJK

Het lesgeven zelf.

AANTREKKELIJK

Eigen deskundigheidsbevordering.

Vorbereiden en begeleiden van schoolreizen.

Recreatieve en culturele activiteiten (film,...).

GEMIDDELD

Overleg binnen de school.

Vorbereiden van lessen.

Schoolfeesten.

Extern overleg (ouders, inspectie,...).

Orde handhaven in de klas.

Examens (vorbereiden, afnemen, corrigeren).

Nawerk na de lessen (corrigeren).

SAAI

Leerlingenwerving.

Geldinzamelingsacties.

Administratieve taken.

ZEER SAAI

Toezicht.

Schoolbus (begeleiding, chauffeur).

ER KOMT NOG VEEL BIJ

Drie op vier leerkrachten in het basisonderwijs leveren op regelmatige tijdstippen bijkomende prestaties waarvoor ze niet vergoed worden : coördinator voor projectwerking, verantwoordelijke schoolbibliotheek, sportcoördinator, vakbondsvertegenwoordiger of lid van het comité voor veiligheid en gezondheid. Een uitschieter in de bijkomende opdrachten is het middagtoezicht. Dit wordt slechts in 62 % van de gevallen betaald, studietoezicht voor 31 %. Wie instaat voor schooladministratie, kinderopvang, verkeersregeling, rijenbegeleiding en schoolbus krijgt slechts zelden een vergoeding in de zin van een extra betaling of een vrijstelling van uren. Toezicht houden, de kinderen buiten de normale schooluren opvangen, leerlingen op de schoolbus begeleiden en schoolfeesten organiseren evalueren de leerkrachten bovendien

als bijkomende zware taken.

In het secundair onderwijs ervaren de leraars functies als klastitularis, graadcoördinator, culturele coördinator, coördinator voor projectwerking, sportcoördinator, lid van de directieraad en klasseraad als zwaar. De functies die ze eerder als licht omschrijven zijn het deelnemen aan het pedagogisch college, de culturele werkgroep, een sportwerkgroep, de ondernemingsraad, het oudercomité, het comité V.G.V., de vriendenkring en het runnen van de schoolbibliotheek. Van de deeltaken en opdrachten omschrijven de leraars bijna geen enkele als licht. Ook de recreatieve en culturele activiteiten met o.a. sportdagen en filmclub en de eigen deskundigheidsbevordering scoren nog vrij zwaar. Alleen het intern en extern overleg omschrijven ze als lichte deeltaken.

«IK WORD ER ZIEK VAN»

Twee derde van de leraars klaagt over slapeloosheid, gebrek aan eetlust, hoofd- of maagpijn ten gevolge van zijn beroep. Toch meldt meer dan de helft zich een heel schooljaar niet ziek op zijn werk. Leraars zijn niet buitensporig afwezig. Integendeel.

Hoeveel leerkrachten zijn tijdens het onderzocht schooljaar afwezig geweest wegens ziekte? In het basisonderwijs 38 % en in het secundair 50 %. Bij de meesten ging het om een eenmalig feit en viel er niet meer dan een week weg. Volgens de helft van de betrokkenen had de ziekte te maken met de zwaarte van het beroep. Volgens de andere helft had ze er niets mee te maken. Tachtig procent van de zieken blijft minder dan 20 dagen weg. Meer dan 70 % zegt «het voorbije jaar wel eens ziek geweest te zijn en toch doorgewerkt te hebben.»

KLACHTEN

Eén leraar op drie heeft nooit gezondheidsklachten die te wijten zijn aan het beroep. In het basisonderwijs heeft 55 % wél zulke klachten, in het secundair zelfs 70 %.

Voor het secundair onderwijs berekenden de onderzoekers ook de invloed van objectieve en subjectieve kenmerken. Vrouwen zijn iets vaker ziek dan mannen (53 % tegenover 47 %). Kloosterlingen scoren met 24 % aanzienlijk beter dan alleenstaanden (42 %) en samenwonenden (52 %). Leerkrachten in de eerste graad zijn vaker ziek dan in de andere graden. Uiteraard nemen de afwezigheden toe met het ouder worden maar bij oudere leraars duren ze ook langer. Wie zijn werk als zwaar belastend ervaart blijft niet noodzakelijk méér afwezig (67 % tegenover 60 %) maar heeft wel aanzienlijk meer klachten over hoofdpijn, maagkrampen, slapeloosheid en hartkloppingen.

Bij wie stijgen de ziektesymptomen ?

Bij leraars die meer invloed wensen te hebben op het schoolbeleid, lesoverstijgende opdrachten en taakverdeling.

Bij wie verminderen de symptomen ?

Bij leraars die een goed contact ervaren met hun leerlingen, een geschikt lessenrooster hebben en het werk niet overdreven belastend vinden. Ook leraars die tevreden zijn over hun salaris en werkzekerheid hebben veel minder last van hun gezondheid. □

IK BEN EN IK BLIJF (LERAAR)

Leraars formuleren een heleboel klachten. Maar als puntje bij paaltje komt wil maar één op tien ook effectief weg uit het onderwijs en gaat hij op zoek naar ander werk. De anderen zeggen resoluut neen en willen blijven. Toch zijn er enkele opvallende verschillen.

Op de vraag «Kijkt u uit naar ander werk?» antwoordt 94 % in het basisonderwijs en 86 % in het secundair : **neen**.

We stellen geen verband vast met vak of onderwijsvorm, wel met leeftijd, statuut en geslacht. Met de leeftijd wordt men honkvaster. In het basisonderwijs willen vooral de 30- tot 40-jarigen een andere job, in het secundair die tussen 20 en 24. Eenmaal de veertig voorbij wordt de lokroep van een ander beroep steeds zwakker.

Uiteraard zoeken vooral tijdelijken een andere job : één op vier. Het grootste verschil vinden we echter tussen mannen en vrouwen. Er willen twee keer zoveel mannen weg dan vrouwen. In het secundair onderwijs zegt zelfs één op vijf mannen uit te kijken naar ander werk.

Hoeveel leraars kijken uit naar ander werk ? (percentage)

	Basis	Secundair
Mannen	11	20
Vrouwen	5	8
Totaal	6	14

HOE KOMT HET ?

Leraars willen niet in de eerste plaats weg omdat ze hun job te zwaar zouden vinden. De belastingervaring komt immers niet als significant uit de analyse. Al speelt ze natuurlijk wel een rol. Bij leraars die verklaren er onder door te gaan kijkt bijvoorbeeld 25 % uit naar ander werk. Bij leraars die hun taak niet zwaar belastend vinden wil maar 6 % een andere job.

In het secundair onderwijs stijgt de waarschijnlijkheid dat een leerkracht uitkijkt naar een andere job :

- als hij zijn beroep als minder boeiend ervaart;
- als de directie bij hem een minder gunstige indruk maakt;
- als hij geen promotiemogelijkheden ziet;
- als hij zijn lessenrooster onaantrekkelijk vindt;
- als hij niet vast benoemd is;
- als hij onvoldoende inspraak ervaart in het schoolbeleid t.a.v. lesoverstijgende taken.

Aan leeftijd en geslacht kan men weinig veranderen maar aan dit laatste rijtje factoren kan de lokale school wél wat doen. □

HOREN, ZIEN EN SPREKEN : DE DIRECTIE

Wij legden drie willekeurige directeurs enkele gegevens uit het onderzoek voor.

Hoe kijken zij daar in hun school tegenaan ?

Aloïs Van Den Bossche is directeur van het *Koninklijk Atheneum* in *Aalst* en voorzitter van de scholengemeenschap met 22 vestigingen : «Ik ben bijna dertig jaar directeur en het is er in het onderwijs voor de leraars altijd maar op achteruit gegaan. Wie nu nog leraar wil zijn moet zich honderd procent missionaris voelen. Het is een kwestie van roeping of je gaat eruit. Hier zijn heel wat leraars al meer dan tien jaar tijdelijk. Zij moeten van de ene school naar de andere reizen. Hoe kan je je

dan nog hechten aan een school, aan collega's en leerlingen? Zelfs een vaste benoeming biedt nu geen zekerheid meer. Er wordt gewoonweg gesold met de leraars. Er zijn minder leerlingen en dan knibbelt men nog uren af. Dat moet catastrofaal aflopen. Ik zie goede leraars na jaren goed lesgeven vertrekken omdat het onderwijs hen geen toekomst biedt. En het is geen gemakkelijke job, eh ! Ook bij de besten is het enthousiasme de jongste jaren sterk bekoeld. Het blijft schooien

bij politici en geestelijken om een plaatsje. Hopelijk verbetert dat wat met de lokale raden maar dat moeten we nog afwachten.

Ondertussen kunnen wij wel proberen de moed erin te houden door de leraars bijvoorbeeld meer te betrekken bij de samenstelling van hun lessenrooster. Maar daar botsen soms weer de belangen van leerlingen en leraars. De overheid moet dringend meer geld vrij maken, de leraars meer zekerheid bieden en hen beter betalen. Zo kan het niet blijven duren.»

VRIENDEN

Zuster Jozefa Vancaalbergh leidt de Basis-school Zusters H. Vincentius in Roeselare. De twintig leerkrachten daar zijn volgens haar best tevreden : «Ik hoor ze toch weinig klagen. Het is hier aangenaam en gezellig werken met vrienden onder elkaar. Tijdens de hele winter heeft bijvoorbeeld niemand zich ziek gemeld. Van stress is weinig sprake. We hebben dan ook doelbewust af en toe overlegmomenten ingebouwd waarop de leraars zich even kunnen ontspannen. Vooral bij de kleuterleiders wordt de druk anders te groot.

Ik denk dat ze hier genoeg inspraak krijgen. Ze vragen er in ieder geval niet méér. Dat ik eisen stel op het vlak van orde en tucht hebben ze over het algemeen graag. Dan loopt alles rustig. Ik merk ook dat ze meer interesse krijgen voor studiedagen en navorming. Dat stimuleren we ook. Vroeger kwam de school daar niet in tussen maar nu wel. De klasversiering en wat klein materiaal moeten ze daarentegen zelf betalen, ja. Maar elke klas krijgt bij het begin van het schooljaar van het oudercomité duizend frank en daar kopen ze dan wat mee. We proberen er hier samen het beste van te maken...»

TEAMGEEST

Lieve Raman is directrice van het Stedelijk Lyceum aan de De Voslei in Antwerpen. Daar zijn twintig betrekkingen. Maar die worden ingevuld door vijftig leerkrachten, bijna allemaal vastbenoemde voltijdsen die in twee of meer scholen staan. «En daar hebben ze niet

zelf om gevraagd hoor!» zegt Raman. «Zo'n situatie is voor iedereen vervelend. Ook organisatorisch is dat niet gemakkelijk. Bovendien kunnen ze zich niet echt betrokken voelen bij elke school waar ze lesgeven. Een goede school zou toch in de eerste plaats een echt leefmilieu moeten zijn. Daarom probeer ik zoveel mogelijk de teamgeest te bevorderen. Tien jaar geleden verliep de medewerking spontaner. Nu moet ik hen soms aanporren. Maar dat is goed te begrijpen. De omkadering wordt altijd kleiner en de groepen groter.

Klasseraden zijn zeer zinvol. Maar vroeger zaten die in het lessenpakket. Dat kunnen we nu niet meer volhouden. Als we leerlingen willen houden moeten we bovendien steeds meer service bieden. Daar kruipt extra werk in en de concurrentie is groot. De algemene sfeer in het onderwijs is nochtans volgens mij nog altijd behoorlijk goed, alle omstandigheden in acht genomen. Kankeren helpt niet. Wij proberen positief te blijven denken maar dat wordt wel moeilijk als er steeds meer kranen worden dichtgedraaid.» □

HET BESLUIT

Uit het hele onderzoek komen vooral **grote verschillen** tussen leerkrachten naar voor. Die worden maar voor een klein gedeelte bepaald door objectieve kenmerken als leeftijd, geslacht, niveau of vak. Daarom moeten maatregelen die de tevredenheid met de job willen verhogen vooral **op lokaal vlak** worden gerealiseerd. De gemiddelde leraar bestaat niet en daar moeten de directies oog voor hebben. Centrale maatregelen zullen volgens de onderzoekers maar effect hebben als ze worden ondersteund door een efficiënt lokaal onderwijs- en personeelsbeleid. De overheid moet de kansen daarvoor scheppen door goede leerlingcoëfficiënten te bepalen, vormingskansen mogelijk te maken, de vlakke loopbaan te doorbreken enz. Maar de echte motivatie vindt de leraar in de praktijk van de eigen school. Daarvoor stellen de onderzoekers twee aandachtspunten voorop.

1. MAAK GOEDE RELATIES MOGELIJK TUSSEN LERAAR EN LEERLING.

Dat zorgt immers voor de meeste arbeidsvreugde.

- Leid de leraars goed op en zorg voor professionele nascholing.
- Selecteer zorgvuldig. Plaats de juiste man/vrouw op de juiste plaats.
- Introduceer nieuwe leerkrachten efficiënt in hun job.
- Zorg voor een optimale klasgrootte en -samenstelling.
- Neem vanuit de directie conflicten met leerlingen ernstig.

2. MAAK EEN EFFICIËNTE TIJDSINVESTING MOGELIJK.

Onaantrekkelijke lessenroosters, afbouwen van vaste uren, verhoging van activiteiten naast de lessen blijken een negatief effect te hebben op het boeiend vinden van de job. Ze veroorzaken een toename van belastingservaring, psycho-somatische klachten en het aantal leerkrachten dat uitkijkt naar ander werk. Bij het stellen van hogere eisen ten aanzien van de flexibele inzet van leerkrachten moeten kosten en baten zorgvuldig worden afgewogen. □

IN HET VIZIER

Het onderzoek over jobevaluatie bij leerkrachten werd uitgevoerd door het Hoger Instituut voor de Arbeid (K.U.L.) in opdracht van de Vlaamse Gemeenschapsminister van Onderwijs. Ides Nicaise en Peter Van der Hallen leidden het project. Bart Van Hooreweghe en Ann Cras voerden het uit. U kunt de volledige rapporten bestellen bij het H.I.V.A., E. Van Evenstraat 2e, 3000 Leuven. ☎ 016-28 33 20.

□ Leerkracht : een luxe job? Jobevaluatie bij leerkrachten secundair onderwijs. Bart Van Hooreweghe, H.I.V.A., Leuven, 1991.

□ Willen de juf en de meester weg uit het onderwijs? Jobevaluatie bij leerkrachten basis-onderwijs. Bart Van Hooreweghe en Ann Cras, H.I.V.A., Leuven, 1991.

□ Zie ook KLASSE 14 voor het eerste deel van het onderzoek : de tijdsbestedingsanalyse bij leerkrachten. □

KWALITEITS- SCHOLEN

I.K.Z. of Integrale Kwaliteitszorg krijgt vooralsnog de meeste belangstelling vanuit technische scholen. Wellicht omdat hier de relatie school-bedrijf-kwaliteit het meest voelbaar is. Maar ook andere scholen willen gewoon steengoed kwaliteitswerk afleveren. Het Derde Vlaams Kwaliteitscongres is weliswaar al een tijdje achter de rug. Maar de ideeën van de sprekers blijven actueel. Misschien ziet u er ook wat in.

□ *R. Nuytens*, directeur van het T.I. Sint-Jozef Tielt: «I.K.Z. komt uit de industrie. Vandaar de huivering van sommige mensen. Ze denken enkel aan concurrentie, succes, verdienen en eindprodukt. Toch is I.K.Z. ook nauw verbonden met zelfdiscipline, welzijn, volwassenheid, werklust en dienstbaarheid. Het is het creëren van een **nieuwe mentaliteit** in de interactie tussen leerkrachten-leerlingen-materiaal-werk. Samenwerken is *dienstbaar* zijn.»

□ *Mevr. G. Mestdagh*, leerkracht T.I., had het over kwaliteitszorg en procesbeheersing binnen de praktijklessen van de afdeling kleding-confectie. «We trachten de leerlingen inzicht bij te brengen in het **procesverloop** aan de hand van instructiekaarten, uitgewerkte proces-flows en daaraan gekoppelde foutenkaarten. Het is de bedoeling dat de leerlingen methodisch leren denken tijdens het proces en nauwkeurig leren werken met zin voor verantwoordelijkheid. Door hen te stimuleren tot zelfwerkzaamheid en zelfcontrole spelen we in op de vraag naar vakbekwame en flexibele arbeidskrachten.

Het opstellen van de werkdocumenten vraagt van de leerkrachten wel veel structureerwerk. Ze moeten de bestaande leerstof eenvormig op de instructiekaarten aanbrenge, kwaliteitseisen formuleren, alle processtappen expliciet maken...

Als belangrijkste resultaten noteren we:

- dat leerkrachten en leerlingen samen bij dit onderwerp betrokken zijn, dit verhoogt de motivatie en doet het aantal fouten afnemen;
- dat leerlingen graag zelfstandig werken als ze over voldoende informatie beschikken;
- dat het ordenen en verwerken van de leerstof de leerkrachten samenbrengt, een

Leerlingen werken graag zelfstandig als ze voldoende informatie hebben.

eenheid in methode oplevert waardoor men in de hele opleiding efficiënter werkt; - dat deze *harde methode voor de zachte sector* immens veel energie kost.»

□ *Directeur A. Theuwis* van de Provinciale Technische School in Eisden-Maasmechelen lichtte het theoretisch model toe waarop de I.K.Z.-werking steunt. In het model wordt een onderscheid gemaakt tussen de filosofie, de strategie en de **organisatiesystemen**. Hun organisatie-model is het *7S-model van Mc Kinsey*: Strategie, Structuur, Systemen, Staf, Stijl, Specialisten en Summatieve doelstellingen.

Theuwis omschrijft de visie van de school als volgt: «De school is een onderneming uit de dienstverlenende sector die tot doel heeft persoonlijke en beroepsgerichte waarden toe te voegen aan de mensen die haar zijn toevertrouwd.»

EIGENHEID EERBIEDIGEN

□ *R. Wieme*, ere-inspecteur van het N.S.K.O. is sterk geïnspireerd door de evoluties in het bedrijfsleven. Hij spoort de onderwijsmensen aan om niet enkel voor materiaal en machines een kijkje te nemen bij de firma's. Ook van de methoden en het management kunnen ze iets leren. **Attitudes** zijn van wezenlijk belang:

verantwoordelijkheidszin, flexibiliteit, zelfcontrole, creativiteit, teamwork, probleemoplossend denken. «Hiervoor onze leerlingen warm maken is een zware opdracht. Ze kan maar stap voor stap gerealiseerd worden. Kwaliteitszorg is telkens opnieuw de lat verleggen. Is zich afvragen: Waar staan we nu? Wat is onze norm? Wat is de nieuwe norm die we willen bereiken?»

□ *P. Sampers* van de peterfirma Ford Genk belichtte de relatie tussen onderwijs en industrie. «Voor de invoering van I.K.Z. is een **peterfirma** geen noodzaak maar ze kan wel een aantal voordelen inhouden:

- de school weet zich gesteund door een bedrijf dat reeds op ervaring kan terugblikken;
- het bedrijf biedt hulp en advies zonder additionele kost voor de school;
- de school krijgt een klankbord voor de eigen I.K.Z.-werking en kan ze dus beter evalueren.

Essentieel in deze samenwerking is de openheid en het wederzijds vertrouwen zonder dat de assistentie van het bedrijf als betuttelend wordt ervaren. Het bedrijf dient zich trouwens rekenschap te geven van de didactische en pedagogische know-how van de school en moet de eigenheid van de onderwijsomgeving eerbiedigen.» □

ZEG HET VOORT !

Om te vermijden dat de I.K.Z.-werking bij veel geïnteresseerden te theoretisch overkomt en slechts jargon voor een beperkte kring wordt zal **KLASSE** concrete verbeteringsprojecten publiceren. Alle scholen die al aan I.K.Z.-werking doen worden bijgevolg vriendelijk uitgenodigd om van dit permanent platform gebruik te maken en zo hun ervaringen aan een breder publiek bekend te maken.

Belangstellende scholen kunnen eveneens contact opnemen met de Commissie Kwaliteitszorg Onderwijs (Mevr. I. Luybaert - U.I.A. - Universiteitsplein 1 - 2610 Wilrijk - ☎ 03-820 29 66 en 820 29 83). Het is onder meer mogelijk een voorstelling van I.K.Z. in modulevorm te krijgen. Wellicht krijgt u dan meer zicht op de strategie die u het beste gebruikt om drakentodden. Of hoe u problemen oplossend kunt werken. Hierover handelt overigens ook het boek Baelus trekt ten strijde dat u telefonisch op het nummer 03-820 29 83 kunt bestellen, als u er 500 frank voor over hebt.

CONCRETE VERBETERING

TURBO PROF is een computerprogramma waarmee je de cijfers voor het schoolrapport beter en sneller kan uitwerken. Leraar Jan Roelants: «De helft van de klastitularissen had nog nooit voor een computer gezeten. Ik heb een demonstratie gegeven en bij de meesten is de computer vrees weggevallen. De leraars vinden het **automatiseren van de rapporten** een geweldige verbetering in de I.K.Z.-optiek. Weg met de rekenmachientjes. Gedaan met de optelfouten. In tien minuten tijd tikken de klastitularissen de cijfers in en produceert de laserprinter een vlekkeloos en correct rapport.»

Het programma kan modulair worden samengesteld. Hierdoor kan het ook op andere scholen draaien.

Info : Technisch Instituut Heilig Hart - Kleine Broomstraat 5 - 3500 Hasselt - ☎ 011-25 33 58 of 25 31 35

«**KINDEREN ZONDER T.V. HEBBEN EEN TOTAAL ANDER LEVEN**»

Veel kinderen vinden dat griezel-films en geweld niet op T.V. horen.

Dit blijkt althans uit een enquête van de Landegemse gemeenteschool. Kijkt u even mee naar dit plaatselijk beeld ?

De Golfoorlog was net uitgekomen. Saddam Hoessein en echt gespeelde oorlogsscènes bezetten haast alle schermen. Ondanks de dodelijke concurrentie van C.N.N. organiseerde het oudercomité van de Gemeenteschool Nevele, wijkafdeling Landegem, een gespreksavond over **kinderen en televisie**. Gastspreker was Dr. *Jan Bonamie*, een pedagoog voor wie het ontwikkelen van een gezonde kijkcultuur al langer een stokpaardje is.

De gespreksavond was meteen de aanleiding om het kijkgedrag van de Landegemse lagere schooljeugd door te lichten. Tachtig leerlingen vulden een enquêteformulier in. Deze vragenlijst omvatte acht onderzoeksgebieden : de tijd besteed aan het kijken, het keuzeaanbod, de eigen voorkeur, de verslaving, de kijkhouding en -omgeving, het oordeel en tot slot een peiling naar andere hobby's.

Vijftien procent van de leerlingen kijkt regelmatig **voor schooltijd** al televisie ! Tijdens de middagpauze zet slechts acht procent de kijkkast aan. Acht op tien leerlingen maken na schooltijd eerst hun huiswerk. De anderen spelen eerst wat. Dan komt de televisie.

Leerlingen van de eerste en tweede klas kijken meestal niet langer dan een uur per dag naar de televisie. In de derde en vierde klas zitten ze iets langer voor het scherm. Voor kinderen van de vijfde en zesde klas duurt de gemiddelde kijktijd langer dan een uur. In het weekend kijken kinderen meer dan in de week. Zestig procent zit ook op zondagochtend voor het toestel.

Het keuze-aanbod is groot. Zesentachtig

procent van de kinderen ontvangt thuis veel zenders en bekijkt die ook. De meesten (59%) moeten evenwel eerst aan hun **ouders** vragen of ze het T.V.-toestel mogen aanzetten. Bij de programmakeuze blijken de ouders het dichtst bij de knop te zitten. Slechts een derde van de kinderen beweert zelf te beslissen over de programmakeuze. Enkele eersteklassertjes mogen nooit zelf een programma kiezen.

BUREN

Bijna de helft van de kinderen (49%) weet al uit het hoofd welke programma's ze zullen bekijken. Vierendertig procent overloopt eerst alle zenders. Evenveel leerlingen raadplegen in een krant of weekblad het T.V.-programma. Zesenvertig procent van de gezinnen bezit een video. Bijna de helft huurt regelmatig films of neemt programma's op om ze later te bekijken.

Wat bekijken kinderen het liefst ? In de eerste klas trekken kleuterprogramma's zoals Plons en Tik-Tak nog veel kijkers. Oudere kinderen kiezen achtereenvolgens voor tekenfilms, quiz- en spelprogramma's en films. Op de vierde plaats in het voorkeurlijstje staan showprogramma's gevolgd door documentaire films, kinderprogramma's en tot slot reeksen als *Buren*. Dergelijke familiefeuilletons krijgen bij twintig procent van de kinderen de voorkeur.

Als een programma niet eindigt voor bedtijd tracht achtevijftig procent toch nog voort te kijken. Het grootste gedeelte

«**Na Buren volgt het nieuws. Maar al die problemen trekken mij niet zo aan.**»

(42%) wendt hier de strategie van het **zeuren** aan. Enkelens blijken de ouders niet te hebben gehoord. En nog anderen wenden een plots opkomende honger of dorst voor, verstoppen zich of treuzelen om naar boven te gaan. Sommigen houden zich heel stil. Enkelens maken zich zelfs boos. Maar ze geven toe dat

het hen niet altijd lukt hun zinnetje door te zetten.

Tachtig procent zet het toestel uit als er geen programma is dat ze interesseert. Twintig procent blijft echter voor het scherm zitten in de hoop dat er alsnog iets tevoorschijn komt.

De voorkeurshouding bij het T.V.-kijken is zittend (48 %) of liggend (36 %) in de zetel. Voorts kijkt bijna de helft soms tijdens de maaltijden naar T.V. Slechts één leerling beschikt op zijn kamer over een eigen toestel.

TE VEEL GEWELD

De meeste kinderen (70 %) willen geen volledige duisternis bij het T.V.-kijken. Vijfentwintig procent stelt het ook niet op prijs als anderen lawaai maken.

Omtrent reclamespotjes op T.V. zijn de meningen verdeeld: vijftien procent vindt ze leuk terwijl veertien procent ze vervelend vindt. Ongeveer een op drie geeft toe soms iets te kopen wat ze via de reclame op televisie leerden kennen. Oudere leerlingen stellen de clips die de avondfilms aankondigen op prijs omdat ze de programmakeuze helpen bepalen.

Negen op tien mogen sommige programma's niet bekijken van de ouders. De hoofdreden daartoe is het late uur en teveel geweld. Ook «moeilijke» programma's worden minder bekeken. Het grootste deel van de kinderen vindt dat griezelfilms en films met veel geweld niet op T.V. horen. Veel kinderen hebben meer tekenfilms, dierenprogramma's, educatieve programma's, koken voor kinderen en een jeugdjournaal op hun verlanglijstje. Anderen vragen om sommige programma's vroeger uit te zenden en om kinderfilms beter leesbaar te ondertitelen.

De Landegemse kinderen hebben naast het T.V.-kijken nog heel wat andere hobby's. M.C. Coen, de verwerkster van de enquête, somt op: zwemmen, voetballen, turnen, fietsen, judo, lezen, puzzelen, gezelschapsspele, met de poppen of de autootjes spelen, postzegels of andere zaken verzamelen, tekenen en muziek beluisteren of maken. Kortom, niet iedereen is zonder voorbehoud stapel op Mac Gyver. □

Gemeenteschool Landegem – Vosselaestraat 20 – 9840 Nevele-Landegem – ☎ 091-71 86 15

KIJKKASTKINDEREN

De kinderprogramma's van V.T.M. en B.R.T. overlappen elkaar doorgaans niet. Dit blijkt althans uit onderstaande gemiddelde kijkcijfers.

– Maandag

V.T.M. : 17 u. – 17 u.30 (Kinderclub, Katts and Dog), 179.000 kijkers.

B.R.T. : 18 u. – 19 u. (TikTak, Plons, Alfred J. Kwak, Dusty), 149.000 kijkers.

– Dinsdag

V.T.M. : 17 u. – 17 u.30, 274.000 kijkers.

B.R.T. : 18 u. – 19 u. (TikTak, Plons, Draaimolen, De Kasteelgasten, Black Beauty), 184.000 kijkers.

– Woensdag

V.T.M. : 17 u. – 18 u. (Schuif af, The Bubbles), 177.000 kijkers.

B.R.T. : 16 u. – 17 u.30 (Samson), 169.000 kijkers.

18 u. – 19 u. (De Kat, De Woudlopers),

175.000 kijkers.

– Donderdag

V.T.M. : 17 u. – 17 u.30, 292.000 kijkers.

B.R.T. : 18 u. – 19 u. (Prikballon, Carlos & Co), 210.000 kijkers.

– Vrijdag

V.T.M. : 17 u. – 17 u.30, 230.000 kijkers.

B.R.T. : 18 u. – 18 u.30 (Postbus X), 194.000 kijkers.

– Zaterdag

V.T.M. : 15 u.30 – 16 u.20 (Hanna Barbera), 82.000 kijkers.

B.R.T. : 18 u. – 18 u.45 (Schoolslag), 133.000 kijkers.

– Zondag

V.T.M. : geen typisch kinderprogramma.

B.R.T. : 9 u. – 10 u. (Samson), 198.000 kijkers.

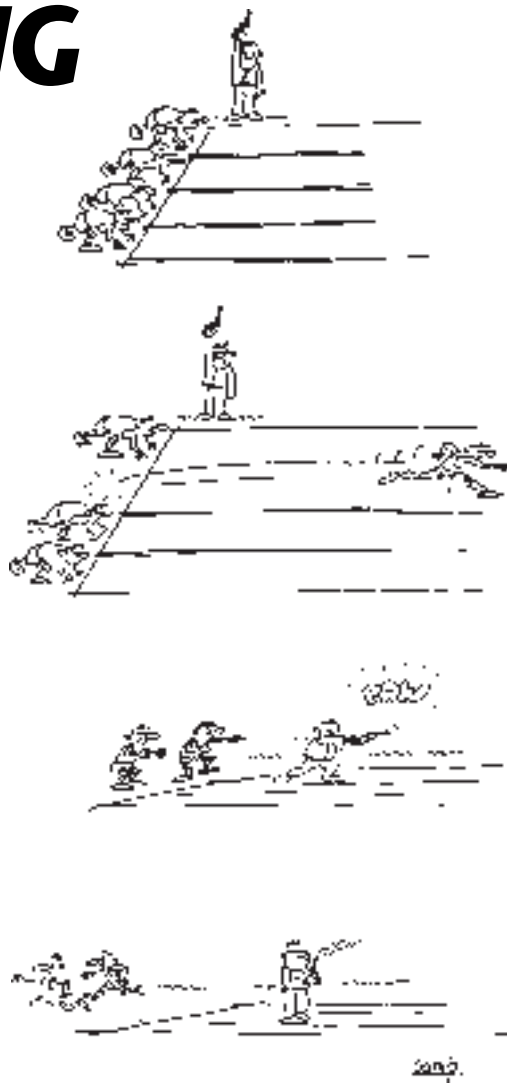
18 u. – 18 u.10 (TikTak, Plons), 123.000 kijkers.

KEIVEILIG

De actie «Ik sport keiveilig» van het Rode Kruis duurt drie jaar en wil het aantal sportletsel bij 6- tot 14-jarigen verminderen. Alle leerkrachten kunnen alvast de twaalf geboden op het bord schrijven :

1. Kies de sport die je ligt.
2. Je arts heeft ook iets te zeggen.
3. Toch gewond? Volledige genezing is je beste verzekering.
4. De regels maken het spel. Respecteer ze.
5. Blijf kalm in het heetst van de strijd.
6. De scheidsrechter is de baas op het veld.
7. Een schoen voor elke sport. Draag de juiste.
8. Beschermers zijn je schokbrekers. Draag ze.
9. Je sportmateriaal moet veilig blijven. Onderhoud het.
10. Maak je spieren wakker. Warm je op.
11. Elke leeftijd heeft zijn gepaste training.
12. Een goede tactiek is de beste tactiek. Oefen.

De voorstellingsbrochure met uitleg bij de twaalf geboden, de affiche «Keiveilig sporten. Doe het» en de sticker «Ik sport keiveilig» kunt u bestellen bij het Belgische Rode Kruis – Dienst Gezondheidsopvoeding – Vleurgatsesteenweg 98 – 1050 Brussel – ☎ 02-645 44 69 □

KINDEREN IN DE WEI

Ooit al van een school gehoord waar de kinderen echt graag naar toe gaan, waar ze zelfs een beetje sip kijken als er weer eens vakantie is? «Kom dan even bij ons langs», stelt *Greta Buyle* van DE WEIDE voor.

Buyle: «DE WEIDE is bijna twintig jaar oud en is daarmee één van de eerste alternatieve schooltjes in Vlaanderen. De school leent de basisopvattingen over opvoeding bij de bekende pedagogische denkers *Neill* (Summerhill !), *Rogers*, *Gordon* en *Illich*. Onderwijskrachten en ouders werken deze ideeën collectief uit.

Wij zijn officieel erkend en gesubsidieerd. Weidekinderen draaien later in het secundair en hoger onderwijs overigens goed mee.

De school is hier een verlengstuk van thuis en omgekeerd. Ze wil althans geen kille onderwijsfabriek zijn. De ouders maken wezenlijk deel uit van de school. Zij zijn de inrichtende macht via een v.z.w.

De eigenlijke opvoeding is ervarings- en kindgericht. We begeleiden elk kind zowat individueel. Het kan bijvoorbeeld voor taal in een hogere klas zitten dan voor rekenen. Een klas telt niet meer dan zes leerlingen. Straf en dwang zijn niet nodig. De opvoeders hanteren de groepsmotivatie en de natuurlijke leergierigheid van het kind zodat het spontaan wil leren.» *Onderwijzers die frisse ideeën willen opsteken kunnen naar de opendeurdag in de Grote Weide op 1 juni.* □

De Grote Weide – Sevecootstraat 67 – 9420 Erpe –
 ☎ 053-80 28 38 – informeren bij Greta Buyle –
 Termurenlaan 24/4 – 9320 Erembodegem –
 ☎ 053-77 15 81

EEN DANSENDE SCHOOL

's Morgens strijkt een groepje dansdocenten op uw school neer. Ze werken de hele dag met de leerlingen aan dans, kostuums en decor. Tegen het einde van de dag of 's avonds worden de andere leerlingen en de ouders uitgenodigd voor een heuse

voorstelling met alles erop en eraan. Dat doet *Scapino* nu al vijftien jaar in Nederland met leerlingen van elk niveau. Vanaf volgend schooljaar kunnen ook Vlaamse scholen inschrijven.

Meestal komen vier docenten voor een gemiddelde van negentig kinderen. Als enkele leraars of ouders helpen kan er in kleine groepjes worden gewerkt. Zo krijgt ieder ombeurt de kans om te dansen, kostuums te maken en decors te bouwen. De voorstelling ziet er nadien écht uit met een heus draaiboek voor alle betrokkenen en een professionele licht- en geluidsinstallatie.

Voor elk niveau werkt *Scapino* met aangepaste thema's: van de Trollenberg, de Drakenvallei en het Ijsjespaleis tot straatbendes, graffiti en milieu. De kostuums en decors worden ter plaatse gemaakt van eenvoudige materialen. Dankzij handige brochures kan alles nauwkeurig worden voorbereid.

GEEN KUNSTJES

Miranda Kok: «Wij leren de kinderen geen kunstjes of danspassen. We brengen hen wel in aanraking met bewegingen uit hun eigen belevingswereld. Door vorm te geven aan dat bewegen zijn we dan snel met dans als kunst bezig. Op die manier legt onze danseducatie de relatie tussen de eigen beweging en de dans als kunstvorm. De motivatie tot bewegen is het plezier dat je eraan beleeft. Iedereen is op zo'n dag zowel actief als receptief bezig

met dans. De slotvoorstelling leidt uiteindelijk tot een boeiende confrontatie met het publiek. Bovendien legt ze de link met theaterbezoek, een prikkel die mooi is meegenomen.»

Scapino heeft twaalf mensen in vaste dienst en nog eens twintig free-lance docenten. Zij organiseren elk jaar zo'n vijfhonderd theaterdagen in Nederland, Duitsland, Frankrijk en Engeland. Vlaanderen bleef tot nu toe onontgonnen gebied. Maar daar komt nu waarschijnlijk verandering in. □

Scapino in School – Postbus 3000 – 1300 AE
 Almere – Nederland – 00-31-3240-37388

's Morgens is een beweging nog gewoon.

's Avonds past ze in een voorstelling.

«BLIJF MAAR ZITTEN»

ONDERWIJSVOORRANG IN VLAANDEREN

«Met onderwijsvoorrang heeft Vlaanderen nog weinig ervaring. Voor de aanpak van onderwijsachterstand ontbreken visie, achtergronden en doelstellingen. Het probleem is niet opgelost als we achtergestelde leerlingen een jaartje laten overdoen.» Dat stellen Koula Terkessidis en Veerle Van de Velde in een recent verschenen studie van het Hoger Instituut voor de Arbeid. Zij keken naar het buitenland en gingen op zoek naar een typisch Vlaamse én globale aanpak.

Vlaamse kansarmen vertonen precies dezelfde leerproblemen als migranten. Maar veel leraars weten niet hoe ze die moeten aanpakken.

Hun onderzoek sluit nauw aan bij het werk van de *Commissie Onderwijs-Migranten* (zie KLASSE 11 en 13).

Nog al te vaak kunnen kinderen uit minder bevoorrechte sociale milieus (arbeiders, migranten) van bij het begin op school moeilijk volgen. Bijna 41 procent van de migrantenjongeren in het lager onderwijs is minstens één keer blijven zitten (Belgische kinderen : 11 %). Achttien procent van de migranten zit zelfs twee jaar of meer achter op zijn leeftijds-genoten (Belgische kinderen : 4 %).

Een lage opleidingsgraad van de ouders heeft een negatief effect op de schoolprestaties. Dat komt vooral door het verschil tussen de waarden en normen thuis en op school. De inhoud, didactiek en het taalgebruik van het onderwijs zelf creëren de belemmeringen. Onderwijsvoorrang als beleidsinstrument wil de **onderwijskansen** van kinderen in achterstandssituaties vergroten.

OVER DE GRENZEN

Landen als de V.S.A., Groot-Brittannië, Frankrijk, Nederland, Canada en zelfs Franstalig België bewijzen dat het kan. Reeds in 1977 bereikte bijvoorbeeld het *Head Start-programma* ruim 300.000 Amerikaanse kleuters. Het wil hen een gelijke start geven in het lager onderwijs. Het *Follow Through-programma* in de lagere school zorgt ervoor dat de kansen nadien ook gelijk blijven. In Groot-Brittannië

EEN HEEL GEBIED

De vijf Limburgse mijngemeenten (Berlingen, Genk, Heusden-Zolder, Houthalen-Helchteren en Maasmechelen) zijn een onderwijsvoorrangsgedebied bij uitstek. De leerachterstand van alle leerlingen lager onderwijs ligt in deze vijf gemeenten op 19 %. Dit is vooral het gevolg van de concentratie migrantenkinderen.

De beleidsgroep Onderwijsvoorrangsgedebiedenbeleid (O.V.G.B.) gaat het probleem aanpakken. Alle 77 scholen in de mijngemeenten komen voor begeleiding in aanmerking. Een uniek initiatief waaraan trouwens de drie onderwijsnetten meewerken. Ook de Sociale Investeringsmaatschappij (S.I.M.) maakt voor een periode van 6 jaar 300 miljoen frank vrij. De S.I.M. neemt daarbij initiatieven op het vlak van ontmoetingsplaatsen, huisvesting en beroepsopleiding.

doet het *Educational Priority-programma* hetzelfde. Daar kent men geen zittenblijvers en met allerlei maatregelen voor leerlingen, ouders, leraars en scholen wil men dit zo houden. Kansarmoede kan dus wel degelijk een aandachtspunt zijn in het onderwijs. Buitenlandse voorbeelden kunnen dan ook een eigen Vlaams beleid inspireren.

EN VLAANDEREN ?

Een efficiënt Vlaams voorrangbeleid moet steunen op **twee componenten**. In eerste instantie moet het zich richten naar de **scho-len**. Op basis van het aantal achtergestelde leerlingen krijgt een school extra-lestijden. Dat gebeurt echter niet automatisch. De school moet immers eerst een pedagogisch project indienen waarmee ze aan onderwijsvoorrang wil doen. Daarnaast krijgen ook de meest achtergestelde **gebieden** extra omkadering. Het onderwijs alléén kan de achterstandssituatie van deze kinderen immers niet oplossen. Als we de band tussen de school en het sociale milieu verstevigen kunnen we de achterstand globaal aanpakken. Deze samenwerking staat echter overal in Vlaanderen nog in haar kinderschoenen. Het is niet realistisch meteen al resultaten te verwachten. Een proefperiode in een aantal modelgemeenten of -steden en geregelde tussentijdse evaluaties lijken dan ook aangeraden. □

Een onderwijsvoorrangbeleid in Vlaanderen -
Koula Terkessidis & Veerle Van de Velde -
H.I.V.A. - E. Van Evenstraat 2E - 3000 Leuven -
☎ 016-28 33 20

MEER GELD EN MEER MENSEN

De leerachterstand van migrantenkinderen kwam ook ter sprake in de Vlaamse Raad. Daar werd een resolutie gestemd om de Vlaamse Executieve tot daden aan te sporen. Er moeten namelijk afspraken komen tussen de verschillende netten over een betere spreiding van migrantenleerlingen. De Vlaamse Raad wil ook een betere controle over de naleving van de wet op de leerplicht. De budgetcontrole van de Vlaamse regering verliep zeer positief. Voor een betere begeleiding van migrantenkinderen in het onderwijs werd 113 miljoen frank extra vrijgemaakt. Dit schooljaar werken (uitgedrukt in voltijdse jobs) 310 Gesco's voor de begeleiding van migrantenkinderen. Vanaf 1 september wordt dit aantal verhoogd tot 826. Bovendien wordt het Gesco-statuuut vervangen door een statutair ambt.

KANSARME LERAARS

Maar heel weinig leerkrachten kunnen omgaan met kansarme kinderen. Bovendien vertonen Vlaamse kansarmen dezelfde leerproblemen als migranten. Dat blijkt uit een interuniversitair onderzoeksproject dat in Gent werd voorgesteld.

In het slechtste geval worden de leerlingen geconfronteerd met leraars die racistische trekjes vertonen. Getuigen doen het verhaal van een migrantenmeisje met henna op de handen, ter gelegenheid van een offerfeest. Onder het voorwendsel dat «zoiets vies ruikt», dwong de lerares het meisje in het bijzijn van haar klasgenootjes de handen te wassen, hoewel ze zelf wist dat deze kleurstof met zeep niet weg te krijgen is.

Veel misverstanden tussen leerkrachten en migrantenkinderen spruiten volgens het onderzoek ook voort uit het onbegrip voor de culturele context waarin de leerlingen leven. De socio-culturele achtergrond van uitheemse kinderen vertoont zeer veel gelijkenissen met die van Vlaamse kansarmen. De ouders houden zich bijvoorbeeld afzijdig van het onderwijssysteem en letten maar heel sporadisch op de resultaten van hun kinderen. Bovendien wordt er meer gestraft en minder gepraat. De onderzoekers stellen dat er dringend behoefte is aan een betere begeleiding van scholen, leraars én ouders op dit vlak.

GEZONDHEID SECUNDAIR !

Het basisonderwijs krijgt al tien jaar materiaal over gezondheidsvoorlichting en -opvoeding (G.V.O.). Maar G.V.O. houdt niet op in het zesde leerjaar. In het secundair onderwijs staat de jongere voor een ruimere sociale omgeving en nieuwe gezondheidsrisico's. Daarom lanceren de ministers van Volksgezondheid en Onderwijs een reeks van vijf lespakketten met concreet materiaal voor het secundair onderwijs. In twee algemene pakketten vindt u alles over gezonde voeding en veiligheid. Drie meer specifieke pakketten gaan over tabak, alcohol en verslaving. De Stuurgroep G.V.O. in het onderwijs en de Dienst Gezondheidsopvoeding van het Belgische Rode Kruis staan in voor de praktische uitwerking.

In de Verenigde Staten is de gemiddelde levensverwachting iets meer dan 73 jaar. Daar berekent men echter ook het gemiddeld deel gezond leven. Dit bedraagt 62 jaar. De elf jaren verschil geven de tijd aan waarin we niet meer ten volle functioneren omdat we te weinig in gezondheid hebben geïnvesteerd.

Waarom zou het bij ons anders zijn? We kunnen er nochtans zelf iets aan doen door onze levensstijl aan te passen. Dit wordt des te gemakkelijker als we er op tijd aan beginnen. G.V.O. richt zich dan ook vooral tot kinderen en jongeren. De school is daarbij de logische gangmaker en de ouders zijn de onontbeerlijke ruggesteun.

ZEG NEEN

De lespakketten *Gezondheid!* geven meer dan informatie. Zij helpen de leerling bij het nemen van beslissingen op de terreinen van leefstijl en gezondheid. Zij leren hem bijvoorbeeld ook eens **nee** te zeggen.

Gezondheid is meer dan niet ziek zijn. Het is zich goed in zijn vel voelen, zichzelf aanvaarden en relaties kunnen aangaan met anderen. Gezond leven kan even aantrekkelijk en avontuurlijk zijn als het leven dat wordt

De school kan jongeren ook leren "neen" zeggen tegen alles wat hun gezondheid bedreigt.

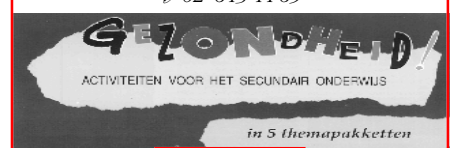
weerspiegeld in reclame voor ongezonde producten. Zoeken naar gezonde én aantrekkelijke alternatieven is één van de voornaamste doelstellingen van deze pakketten. Door actieve leermethodes spelen de leerlingen daarbij zelf een grote rol. Gezondheid wordt daardoor meteen geassocieerd met aantrekkelijke leermethodes en aantrekkelijk materiaal. En ook dat is lekker meegenomen.

ALLE VAKKEN

Er zijn al drie pakketten klaar: *Niet roken: mijn vrijheid* (over tabakspreventie voor 12- tot 14-jarigen). *Het kan ook zonder* (over alcoholpreventie voor 14- tot 16-jarigen) en *Wet je alles?* (over gezonde voeding voor 12- tot 18-jarigen). Volgend schooljaar komen er nog twee bij: *De uitdaging* (over verslavingspreventie voor 16- tot 18-jarigen) en *Alle risico's (in)begrepen* (over veiligheid voor 12- tot 18-jarigen).

Heel wat vakken in het secundair onderwijs bieden de mogelijkheid om de lessen te integreren. G.V.O. is immers niet de taak van één leerkracht alleen en kan als vakoverschrijdend project worden opgezet. De mensen van de *Stuurgroep G.V.O. in het onderwijs* pleiten trouwens voor het inschrijven van G.V.O. in de leerplannen. Bij de voorstelling van de pakketten reageerde minister *Coens* alvast positief. Volgens hem moet G.V.O. een plaats krijgen in de eindtermen die worden vastgesteld voor de verschillende onderwijsniveaus. Daarnaast moet G.V.O. ook aan bod komen in de lerarenopleiding en de navorming. □

Informatie en bestellingen: Belgische Rode Kruis - Dienst Gezondheidsopvoeding - Vleurgatsesteenweg 98 - 1050 Brussel -
☎ 02-645 44 69

JEUGD UIT DE MARGE

Vorig jaar ging er 3,8 miljard frank naar de *Bijzondere Jeugdbijstand in Vlaanderen*. Elk jaar worden er door het parket zo'n 40.000 dossiers behandeld. Maar de sector beweegt. Hulpverlening moet uit de gerechtelijke sfeer. Slechts als het niet anders kan legt de jeugdrechter nog maatregelen op. Een grootscheepse informatiecampagne verspreidt deze nieuwe ideeën.

In 1988 behandelde het parket 37.728 dossiers van minderjarigen. Meer dan 70 procent van deze dossiers werd zonder meer geklasseerd. Toch kwamen nog 5710 jongeren bij de rechtbank terecht. In 2124 gevallen volgde een gerechtelijke uitspraak, wat niet noodzakelijk betekent dat de jeugdrechter ook een maatregel oplegde. In 1989 telde Vlaanderen 6988 geplaatste minderjarigen. Dit cijfer bleef de laatste jaren vrij stabiel. Toch verzeilen nog te veel jongeren in de marge van de samenleving.

De nieuwe Bijzondere Jeugdbijstand trekt vanuit de **rechten van de jongere**. De minderjarige tot 14 jaar heeft het recht zijn stem te laten horen. Vanaf 14 jaar moet hij zelf instemmen met de afgesproken maatregelen. De jongere kan zijn recht op hulp of zijn weigering ervan trouwens afdwingen voor de *Bemiddelingscommissie*. De maatregelen zelf zijn steeds van beperkte duur en niet automatisch verlengbaar. Zo krijgt de jongere een

eigen rechtspositie. In de toekomst zullen wettelijke procedureregels de rechtszekerheid van minderjarigen nog beter waarborgen.

HANDELINGSPLAN

De probleemjongere staat **niet alleen**. Het hele gezin speelt een rol bij de hulpverlening. Effectieve hulpverlening stemt zich dan ook af op de totale leef sfeer van de jongere.

Alle betrokkenen stellen in **onderlinge samenspraak** een handelingsplan op om tot een daadwerkelijke én doelgerichte aanpak te komen. Dit plan evalueren ze voortdurend om het te kunnen bijsturen. De hulpvrager heeft recht op kwaliteitszorg, dus moet de hulpverlener regelmatig verantwoording afleggen. Zo moeten alle erkende en gesubsidieerde diensten en voorzieningen het bewijs leveren van hun pedagogische waarde. □

*Jeugd uit de Marge werd samengesteld in opdracht van Gemeenschapsminister van Welzijn en Gezin Jan Lenssens. Deel 1 gaat uitvoerig in op de **krachtlijnen** van de nieuwe Bijzondere Jeugdbijstand. Deel 2 bespreekt het juridisch kader en geeft bruikbaar cijfermateriaal. Deel 3 ten slotte geeft een stand van zaken van de bestaande wetgeving én een uitgebreide adressenlijst. Centrum voor Opleiding en Vervolmaking van de Kadern – Terlindenlaan 14 – 1900 Overijse – ☎ 02-653 91 68 – gratis; slechts een beperkt aantal exemplaren beschikbaar. We laten je niet barsten is een gratis brochure die de nieuwe aanpak bondig schetst. U kan ze aanvragen bij de verschillende Comités voor Bijzondere Jeugdzorg.*

LERAARS NAAR HET BUITENLAND

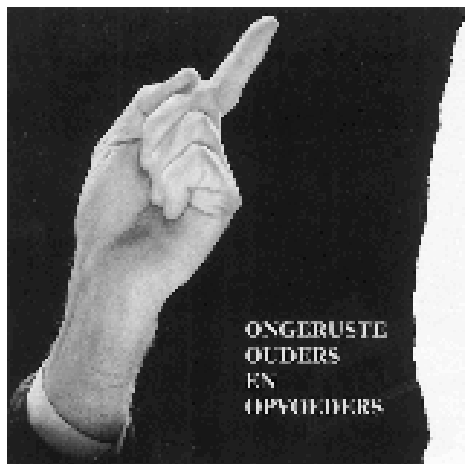
Elke maand verwent **KLASSE u met een groot pakket vormingsstages**. Deze maand openen Duitsland en Zwitserland hun deuren. Uw inschrijving dient binnen te komen ten laatste twee weken voor de limietdatum van het gastland. Daarenboven moet u uw aanvraag laten ondertekenen door uw instellingshoofd én door uw inrichtende macht. Als uw aanvraag wordt goedgekeurd zijn reis en verblijf in principe gratis. Waarop wachten Sie?

DUITSLAND

- I.G. nr. 222, van 1 tot 5 juli.
Moderne Physik und New-Age.
- I.G. nr. 223, van 1 tot 5 juli.
Datenkommunikation.
- I.G. nr. 224, van 1 tot 5 juli.
Sprachlebre im Deutschunterricht der Unter- und Mittelstufe des Gymnasiums.
- I.G. nr. 242, van 15 tot 19 juli.
Berufsorientierung und elementare Wirtschaftslebre im Fach Arbeitslebre.
- I.G. nr. 244, van 15 tot 19 juli.
Geologie im Grundkurs Erdkunde.
- I.G. nr. 252, van 22 tot 26 juli.
Kunstunterricht in der Grundschule.
- I.G. nr. 254, van 22 tot 26 juli.
Leistungsforderung und Humanität im Unterricht (Grundkurs)
- I.G. nr. 257, van 22 tot 26 juli.
Forderung besonders begabter Schulerinnen und Schuler an Grund- und Hauptschule, Realschule und Gymnasium.
- I.G. nr. 258, van 22 tot 26 juli.
Computersimulationen in den Fächern Wirtschafts- und Rechtslebre und Rechnungswesen an der Realschule.
- I.G. nr. 292, van 1 tot 5 juli.
Ethische Themen im Religionsunterricht der Jgst. 10

ZWITSERLAND

- Voor alle volgende stages is de limietdatum 15 oktober '91. Kandidaten moeten dus inschrijven bij *Leen Mortier vóór 1 oktober*.
- 91.01.03, van 6 tot 9 april 1992.
Neue Wege der Texterschliessung : für Deutschlehrer.
  - 91.02.15, van 12 tot 14 maart 1992.
Vlo seminario para profesores de español.
  - 91.02.45, van 30 maart tot 3 april 1992.
Intensive course in English.
  - 91.03.12, van 28 tot 30 april 1992.
Antike Numismatik.

- 91.05.11, van 30 maart tot 2 april 1992.
Der Computer als Messgerät und als Simulator: PC-Einsatz im Physikunterricht.
- 91.07.05, 3 dagen in mei 1992.
Menschenaffen im Zoo.
- 91.08.15, van 4 tot 6 mei 1992.
Evolution démographique et économique régionale—Comment la prendre en compte dans l'enseignement? Exemple vaudois.
- 91.10.75, van 29 juni tot 4 juli 1992.
Enseignement des droits de l'homme et de la paix.
- 91.11.01, van 13 tot 15 april 1992.
Wirtschaftsethik (Wiederholung 90.11.01).
- 91.14.11, van 11 tot 13 mei 1992.
Theologie und modernes Weltbild.
- 91.23.21, van 29 april tot 2 mei 1992.
Beugung und Gesundheit.
- 91.23.24, 3 dagen in het voorjaar van 1992.
Kreativität in der Schule und in der Technik.
- 91.23.91, van 6 tot 10 juli 1992.
En suivant le cours de la Sarine.
- 91.24.91, van 6 tot 8 juli 1992.
Apprendre à apprendre (Répétition 90.24.23 et 90.24.24).
- 91.25.31, van 16 tot 18 maart 1992.
Arbeitstechnik auf der Gymnasialstufe.
- 91.26.31, van 19 tot 21 maart 1992.
Soziales Lernen in der Lehrerbildung.
- 91.27.12, van 9 tot 13 maart 1992.
Verstehen lehren als Unterrichtsaufgabe: vom Phänomen zum Begriff.
- 91.27.91, van 6 tot 10 juli 1992.
Initiation à l'éducation créatrice.
- 91.28.32, 3 dagen in de lente van 1992.
Führungsseminar für Schulleiter (III) - 2. Block.
- 91.29.35, van 16 tot 18 maart 1992.
Spannungsfeld Geographieunterricht—l'Enseignement de la géographie et ses enjeux aujourd'hui.

MALTA

- van 12 tot 18 september (limietdatum : 30 juni).
Designing and implementing a personal and social education programme for 11-16 year olds. □

Inlichtingen en inschrijvingsformulieren :
Ministerie van Onderwijs
Secretariaat—Generaal— t.a.v. Leen Mortier
R.A.C.—Arcadengebouw 4de verdieping
kantoor 4043— 1010 Brussel
☎ 02-210 52 25

UW STATUUT

Twee nieuwe decreten regelen het statuut van de leraars. Voor het vrij onderwijs is dat volledig nieuw. Het statuut van het gemeenschapsonderwijs wordt soepeler. Een belangrijke vernieuwing is dat de leraar kan overstappen naar een ander net zonder wedde- of anciënniteitsverlies. Een overzicht van rechten en plichten.

Het nieuwe statuut van de leraar ligt vast in twee decreten. De meerderheidspartijen (C.V.P., S.P. en V.U.) stemden voor. Agalev, P.V.V en *Alfons Laridon* (als onafhankelijke zetelende ex-S.P.-er) onthielden zich. Alleen het Vlaams Blok stemde tegen. Volgens *Gerolf Annemans* bevestigt «het decreet slechts de onaanvaardbare privileges van o.m. de vakbonden en de monocultuur van de ijverars.» Wij zetten de belangrijkste punten van het statuut voor u op een rijtje.

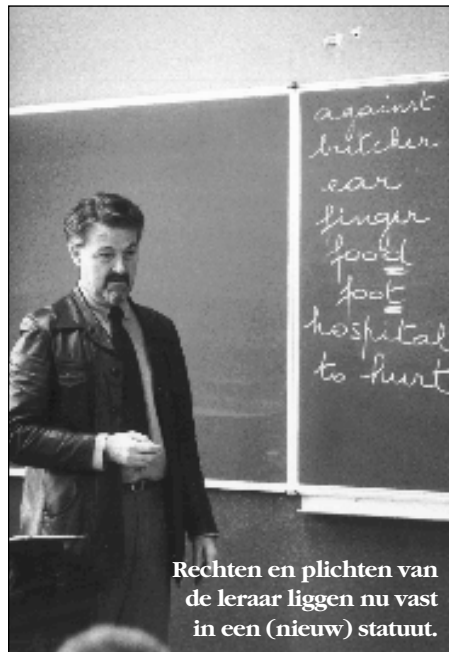
1. De twee decreten regelen het geheel van **rechten en plichten** van het personeel van de scholen. Zo worden meteen paritaire comités opgericht. Die kunnen aanvullende arbeidsvoorwaarden vastleggen en optreden als geschillencommissie. De plichten worden ook vastgelegd : het belang van leerlingen en school behartigen, zich in de omgang met leerlingen en publiek correct gedragen, geen afbreuk doen aan de eer of de waardigheid van de functie in het onderwijs enz. Het privé-leven van de leraar wordt evenwel beschermd. Feiten uit zijn privé-leven kunnen niet leiden tot sancties als ze geen weerslag hebben op de relatie leerling-leraar of op het schoolleven. Zo kan een leraar uit het gemeenschapsonderwijs in de toekomst een politiek mandaat aanvaarden zonder dat hij daarvoor ontslag moet nemen. Wel zegt het

nieuwe statuut dat de leraar zijn ambt niet mag aanwenden voor politieke of commerciële doeleinden.

Netten en scholen kunnen aanvullende rechten en plichten vastleggen. Het gemeenschapsonderwijs eist zo de naleving van de neutraliteitsverklaring. Ook het vrij onderwijs kan specifieke plichten of onverenigbaarheden opleggen.

2. De statuten regelen een geleidelijke **opbouw van de carrière**. De leraar verwerft meer rechten naar gelang hij langer in dienst blijft bij dezelfde inrichtende macht. De tijdelijken worden ingedeeld in drie categorieën.

- Tijdelijken die voor dezelfde inrichtende macht meer dan 240 schooldagen presteerden over meer dan één schooljaar in een bepaald ambt.
- Tijdelijken die voor dezelfde inrichtende

Rechten en plichten van de leraar liggen nu vast in een (nieuw) statuut.

macht meer dan 480 schooldagen presteerden over drie schooljaren maar in een ander ambt.

- Andere tijdelijke personeelsleden.

Wanneer betrekkingen vacant komen heeft de eerste groep voorrang op de tweede en die heeft op zijn beurt voorrang op de derde. Scholen zullen dus selectiever optreden tegenover hun tijdelijke leerkrachten. Iemand ontslaan na zijn 240ste

schooldag wordt immers heel moeilijk met deze nieuwe regeling.

In het gemeenschapsonderwijs komt een formele proefperiode. In theorie duurt die één volledig schooljaar, maar in praktijk begint ze op 1 januari en duurt dus ruim anderhalf jaar. In het vrij onderwijs kan een leraar gedurende twee volledige schooljaren als tijdelijke worden aangeworven.

3. Voortaan kan elke leraar naar **een ander net** overstappen. Deze overstap heeft geen enkel financieel of administratief gevolg en de leraar behoudt alle verworven rechten. De eerste kandidaten voor zo'n overstap zijn de ruim 300 personeelsleden van onze scholen in Duitsland.

4. Voor de eerste keer wordt een **sociaal vangnet** gespannen voor vastbenoemde leraars die worden ontslagen. De inrichtende macht moet vooraf regelen dat deze leraars in orde zijn met de sociale zekerheid. De ontslagen leraar komt in aanmerking voor de werkloosheidsuitkeringen van de privé-sector. □

GEZIEN

Mieke Bouve (uit De Leraarskamer, B.R.T.): «Mijn ouders stonden allebei in het onderwijs. Mijn moeder zegt altijd dat mijn vader aan het onderwijs gestorven is. Hartstilstand op zijn vijftigste. Het klinkt zwaar, maar ik kan er inkomen. De school is niet wèg als je 's avonds om vijf uur thuiskomt. Daar leed mijn vader onder.

En het leven in de leraarskamer, dat kleine wereldje, is ook al niet bemoedigend: mensen die op elkaar zitten te vitten, kleingeestigheid, schijnheiligheid, 't is verschrikkelijk.

Het vreemde is ook dat het milieu verslavend werkt: al voel je je nog zo slecht, toch komt het niet in je op om uit het onderwijs te stappen. Werken met mensen: dat is het verslavende. Als je een of andere kantooraan hebt, heb je nooit het gevoel dat je met mensen werkt. Je kan dan veel makkelijker vaarwel zeggen.»

(Humo)

SPIJBELEN

K. Bos, A. Ruijters en A. Vischervande Universiteit Twente brachten het **spijbelgedrag** in kaart. Zij onderzochten het gedrag van 100 leerlingen uit 36 scholen tijdens 8990 lesuren. Van de 100 leerlingen waren er perlesuur gemiddeld 9 afwezig (9,1%). Het aantal ongeoorloofde afwezigheden (4,4%) lag echter lager dan het aantal dat door ziekte, bruiloft, begrafenis enz. weg bleef (4,7%).

Dit onderzoek is niet representatief. De 36 scholen uit Amsterdam, Rotterdam, Utrecht en Haarlem geven volgens de onderzoekers een **bovengrens** aan. Op het platteland wordt immers minder gespijbeld. De scholen zijn er kleiner en de sociale controle veel groter.

Het gemiddeld aantal leerlingen dat wel eens spijbelt is 16%. Maar de verschillen zijn groot: van 1% in een bepaalde school tot 52% in een andere. Leerlingen uit het beroepsonderwijs blijken spijbelgevoeliger. Het spijbelbeleid van de school speelt echter ook een grote rol. De ene school is heel streng, de andere laat oogluikend eenspijbeluurtjetoe. Vrijdag is trouwens de favoriete spijbel dag van alle leerlingen.

(U.T. Mediatr)

RIJK

Prof. Papy (uitvinder van de moderne wiskunde): «In mijn familie waren er twee soorten mensen: intelligente en niet-intelligente. De intelligente mensen zijn naar het onderwijs gegaan. De anderen zijn rijk geworden.»

(Het Belang van Limburg)

IN WELK NET

De vloedgolf aan migranten blijkt in de praktijk nogal mee te vallen. Slechts 10% van het aantal leerlingen in het Gemeenschapsonderwijs bestaat uit migranten, tegen 6,8% in het provinciaal en gemeentelijk en 3,1% in het vrij onderwijs. Die cijfers geven evenwel een vertekend beeld want van de helemigrantenschoolbevolking zit 51,6% op een vrije school, 24,6% op een provinciale of gemeentelijke en slechts 23,8% op een Gemeenschapsschool.

(Het Belang van Limburg)

GEWENSTE MIGRANTEN

Allochtone leerlingen hebben recht op dezelfde onderwijskansen als autochtone. Meer zelfs, stelt men in Nederland, **we zullen ze nodig hebben** om de ongewenste gevolgen van de vergrijzing tegen te gaan. Het te verwachten tekort aan opgeleide arbeidskrachten zal door autochtone én allochtone jongeren moeten worden opgevangen.

Hoe komt het dat een andere culturele achtergrond een succesvolle doorstroom beperkt? Bij de meeste Turkse en Marokkaanse jongeren lijkt een carrièreperspectief weinig gewicht in de schaal te leggen. Bovendien zijn de gezinnen meestal groot en is het salaris van de jongens nu belangrijker dan status en salaris in de toekomst. Verder studeren vraagt trouwens te veel opofferingen van de andere gezinsleden. Allochtonemeisjes moeten dan weer zo vroeg mogelijk inspringen in het huishouden. Daarboven vergt het hoger onderwijs een mondigheid en zelfstandigheid die vele allochtone jongeren vanuit hun cultuur niet meekrijgen.

Het «niet weten hoe of wat», «niet willen» en «niet kunnen» belemmert hun doorstroming. De eerste stap naar verandering is dan ook het geven van informatie over studeren in het hoger onderwijs én over die andere (Nederlandse) cultuur, achtergronden en gewoontes. De (middelbare) school kan hierbij een grote rol spelen.

(School)

JOBS WEG

Het nieuwe decreet voor de inspectie en begeleiding komt hard aan in het basisonderwijs. Daar verliezen volgens het Christen Onderwijzersverbond 41 inspecteurs en zo'n 20 V.L.O.-begeleiders hun job. De 237 stagiairs worden ook werkloos. Vooral de inspectieleden afkomstig uit het gemeentelijk onderwijs komen in de problemen. Daar verliezen 11 inspecteurs hun job. In het Gemeenschapsonderwijs vallen volgens het C.O.V. 7 inspecteurs zonder werk. In het vrije net kunnen alle inspecteurs nog opgevangen worden in het nieuwe corps dat zowel uit inspecteurs als begeleiders zal bestaan.

(Gazet van Antwerpen)

ZWAAR BELGISCH LESSENROOSTER

De totale lestijd (speeltijd inbegrepen) in de lagere scholen:

1. Japan	(uren) 1312
2. China	1296
3. Oostenrijk	1212
4. Zwitserland	1171
5. België	1107
6. Spanje	1100
7. Italië	1075
8. Duitsland	1000
9. Nederland	1000
10. Denemarken	1000
11. Verenigd Koninkrijk	990
12. Verenigde Staten	952
13. Frankrijk	950
14. Canada	950
15. Zweden	950

(La Libre Belgique)

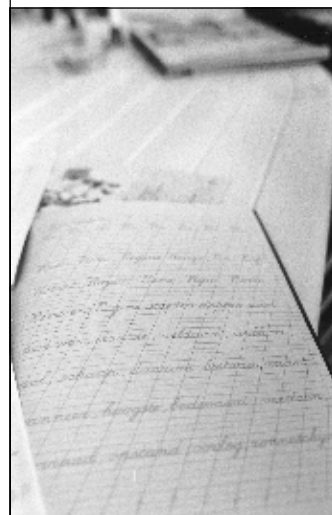

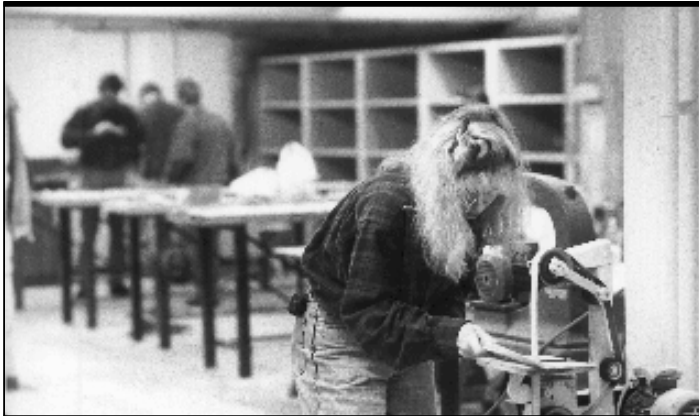
GROTE VAKANTIE

Volgens Coens blijkt dat in Vlaanderen schooldirecties, leraars en ook ouders enorm veel belang hechten aan de op een stevige traditie gebouwde grote vakantie. Coens zegt er niet aan te denken de grote vakantie in te korten.

Coens wijst ook de voorstellen van sommige commissieleden af om een schooldag in te voeren van 8 tot 13 u. en ook op zaterdagvoormiddag weer les te geven.

(Het Laatste Nieuws)

TECHNIEK VOOR MEISJES

Al op vijfjarige leeftijd is er een verschil tussen jongens en meisjes als het gaat om techniek. Zowel bij de vijfjarigen als bij de tien- tot elfjarigen scoren jongens beter dan meisjes op de meeste technische tests. Meisjes van vijf jaar scoren dan weer beter op algemene intelligentietests dan hun mannelijke leeftijdsgenootjes. Bij de tien- tot elfjarigen vinden we dat verschil niet.

Kinderen die meer in aanraking komen met techniek scoren beter op technische tests dan andere kinderen. De ouders spelen een belangrijke rol. De school kan echter ook een grote invloed hebben. Leerlingen van scholen waar aan techniek wordt gedaan behalen immers betere testresultaten.

Buiten de school komen de kinderen slechts sporadisch met techniek in aanraking. Zo bereikt men maar een deel van de kinderen. Techniek kan echter een apart vak worden in de basisschool. Meisjes hebben dan later meer keuzemogelijkheden en jongens leren dat technische vakken en richtingen niet alleen voor hen bedoeld zijn. □

(Uitleg)

GRATIS ONDERWIJS ?

Men schat dat een schooljaar per kind enkele tienduizenden frank kost. De eerste slachtoffers van deze kosten : kansarme en grote gezinnen en vooral éénoudergezinnen.

De verkoopacties bij het her- vatten van de lessen en de publiciteit daarrond zijn ontstellend, constateert Albert Eylenbosch, voorzitter van het O.C.M.W. in het Brussels Sint-Gillis. Deze markt vol verleidingen benadrukt het verschil tussen degenen die het aanbod kunnen betalen en de anderen. Alleen al met de verkoop van schoolbenodigdheden haalt GB-Inno-BM jaarlijks een omzet van een half miljard.

Het Brussels Forum van Strijd tegen de Armoede ontdekte dat de technische scholen, die het grootste deel van de kansarmen opvangen, even duur zijn geworden als het A.S.O. In vier jaar tijd zijn de kosten voor vervoer en niet-duurzame schoolspullen verdubbeld. □

(Le Soir)

WAALSE VAKANTIE

De commissie Rythmes scolaires van minister Grafé stelt een andere indeling van het schooljaar voor : vijf perioden van zeven of acht weken school die met een allerheiligen-, kerstmis-, carnaval- en paasvakantie van twee weken worden onderbroken. De zomervakantie zal dan 7 weken duren i.p.v. 9. Dit voorstel zou in werking treden vanaf het schooljaar 1992-1993. □

(La Libre Belgique)

PROCESSIE VAN ECHTERNACH

Op voorstel van prof. Dr. K. De Clerck, decaan van de faculteit pedagogische en psychologische wetenschappen te Gent kreeg prof. J.A. van Kemenade, Nederlands oud-minister van onderwijs, het ere-doctoraat uitgereikt.

Van Kemenades ingrijpende onderwijsvernieuwingen van toen, onder meer een gedetailleerd onderwijssysteem vanaf vier tot ver in de volwassenheid, zetten de Nederlandse onderwijswereld in rep en roer. In zijn academische rede, met de veelzeggende titel De Processie van Echternach, liet van Kemenade zich eerder somber uit over de algemene ontwikkelingen in het onderwijs. Vooral aan de sociale ongelijkheid is nog te weinig gesleuteld : «Nog steeds hebben kinderen uit gezinnen met een laag inkomens- en opleidingsniveau een aanzienlijk geringere kans op gelijkwaardige deelname aan het onderwijs en op een gelijkwaardige ontplooiing van hun talenten. Nog steeds reproduceert het onderwijs sociale ongelijkheid en nog steeds slagen wij er niet in al onze talenten te ontwikkelen.» □

(De Morgen)

ZOEN VAN DE JUF

Zo luidt de titel van een stoutmoedige analyse van de kwaliteit van het onderwijs en van het Vlaams onderwijsbeleid. Johan Heene, hoogleraar onderwijskunde aan de R.U. Gent, ziet geen redenen tot ernstige ongerustheid over de onderwijskwaliteit. Maar de Vlaamse scholen moeten niet meteen naar voren stormen om de zoen van de juf in ontvangst te nemen.

In internationaal vergelijkend onderzoek over het rendement van het onderwijs, situeert ons land zich bij de goedgee middenklasse.

Heene is erg kritisch over het functioneren van het hele maatschappelijke en politieke netwerk (minister, regering, kabinet, ministerie, parlement, onderwijsnetten, drukingsgroepen) dat instaat voor het onderwijsbeleid. Van lange-termijnbeleid is geen sprake. Met enige goede wil kan men gewagen van partiële plannen op korte of middellange termijn, met vooral veel tactische bijsturingen. □

(De Standaard)

LEESPROMOTIE

Uit onderzoek is bekend dat kinderen de jongste tien jaar steeds minder lezen en meer televisie kijken. Verschillende factoren bepalen of een kind veel of weinig leest. Meisjes lezen anderhalf uur meer dan jongens. Kinderen met een goede leesvaardigheid lezen meer dan kinderen met een zwakke leesvaardigheid. De sociale achtergrond van het kind speelt ook een grote rol : niet zozeer het inkomen van de ouders maar wel hun leesgedrag, hun boekenbezit en de mate waarin ze hun kinderen actief stimuleren tot lezen.

Een aantal Utrechtse onderwijsvoorrangsgebieden hebben via leespromotie de leesmotivatie van hun leerlingen kunnen verhogen. We lezen immers om een bepaalde reden : om informatie te verwerven, om ons te ontspannen enz. Hoe meer vormen van leesmotivatie kinderen kennen, hoe vaker ze zullen lezen, redeneerde men in Utrecht. En met succes, want net bij kinderen met lage leesmotivatie bleken de leespromotieactiviteiten het meeste effect te hebben. Jongens lijken er hun achterstand mee in te halen, terwijl ook de leesmotivatie van migrantenkinderen toenam. □

(Didaktief)

EEN NIEUWE EXAMENMETHODE

In **KLASSE 13** werd de vraag naar nationale examens negatief beantwoord. Als alternatief voor de controversen tussen externe en interne evaluatie beloofden we toen een kennisgeving met het experiment van *vorderingstoetsen* aan de Medische Faculteiten van Maastricht (NL) en Kansas City (V.S.A.). Het gaat om een nieuwe examenmethode. De resultaten zijn hoopvol en de toetsen lijken ook bruikbaar in het secundair onderwijs.

1. EEN NIEUW OPVOEDKUNDIG SYSTEEM

LEREN VANUIT PROBLEMEN

Het leerproces van de studenten wordt opgewekt en gestimuleerd vanuit nauwkeurig omschreven concrete problemen. Die worden gekozen vanuit de dagelijkse praktijk van het beroepsgebied en geconcentreerd rond een aantal thema's.

LEREN DOOR ZELF TE STUREN

Het onderwijzen of voorlezen van professoren is praktisch vervangen door het leren van studenten. Deze laatste moeten dus hun eigen richting en werkwijze bepalen en keuzes maken. De eindtermen van het curriculum liggen vast, maar de studenten kiezen en bepalen zelf de wegen die zij zullen volgen om de einddoelstellingen te bereiken.

ONTWIKKELING VAN ATTITUDES

Binnen het systeem zijn heel

wat mogelijkheden ingebouwd, opdat de studenten en professoren hun eigen houdingen zouden leren herkennen, beoordelen en desnoods veranderen of aanpassen.

PERMANENTE EVALUATIE

Het totaalprogramma is ingedeeld in blokken van telkens zes weken. In die periode kan een student een bepaald thema of onderwerp bestuderen. De onderwerpen zijn zo gekozen dat er geen enge band bestaat tussen disciplines en thema's. Na ieder blok wordt een toets afgenomen.

2. EEN NIEUWE EVALUATIE-METHODE

De bestaande evaluatiemethode bleek echter niet in overeenstemming te zijn met de basisprincipes. Men wilde immers de leeractiviteiten van de studenten stimuleren. Het afnemen van toetsen na een blok bleek niet de geschikte methode omdat de studenten toetsgericht studeerden.

De hamvraag was: hoe kan men een evaluatiemethode ontwikkelen die rekening houdt met de verschillende leeractiviteiten van de studenten en die tegelijkertijd een faire en correcte schatting en vergelijking mogelijk maakt van de resultaten van die verschillende leerresultaten. Het antwoord daarop is de vorderingstoets. Een vorderingstoets is een comprehensieve prestatietoets die onafhankelijk is van specifieke cursussen in een curriculum. De items staan in verband met de eindtermen van een curriculum in zijn totaliteit. Concreet betekent dit voor de opleiding van een medische faculteit: vorderingstoetsen moeten de kennis meten die vereist is op het einde van de opleiding als dokter.

3. HOE ZIET ZO'N VORDERINGSTOETS ERUIT ?

- De items zijn uitgeschreven volgens het waar/vals-principe, met een vraagteken als derde alternatief, om raden te beletten. De toetsscore is het verschil tussen het aantal correcte en foute antwoorden. De ? worden niet meegerekend.
- Het aantal items per toets varieert tussen de 250 en 300. Er is een itembank van 14.000 items die jaarlijks wordt aangevuld.
- Inhoudelijk steunt men op 15 orgaansystemen en er is een ver-

band met 30 medische disciplines.

- Iedereen is op hetzelfde ogenblik aan de toets onderworpen. Men moet die vier keer per jaar afleggen. Er zijn niveauverschillen haalbaar.
- Vijftig huisartsen dienen als referentiegroep.

Na de afname wordt de oplossingsleutel aan de studenten gegeven. Daarna bekomen zij het totaalresultaat en resultaten per onderdeel of per orgaansysteem. Zij kunnen hun resultaten vergelijken met de bekomen gemiddelden. Ook worden de resultaten onderverdeeld over de 30 verschillende disciplines. Daarop volgt later een bespreking op verschillende niveaus.

4. VOOR- EN NADELEN

Voordelen :

- Minimale sturing van leren door studenten, omdat de studenten niet over specifieke kennisgebieden worden overhoord.
- Beloning van de individuele leeractiviteiten.
- Nadruk op relevante en lange-termijnkennis.
- Herhaald toetsen van dezelfde kennis.
- Hertesting is overbodig.
- Compensatie van scores over de disciplines heen.
- Vroege opsporing van hoog scorende studenten.
- Rijke bron van informatie door de subtoetsen en de longitudinale benadering.
- Veel mogelijkheden voor toetsonderzoek.

Nadelen :

- Lange afnametijd (ongeveer 4 uur).
- Onbetrouwbaarheid van profielscores (vooral subtests).
- Andere toetsmogelijkheden qua formulering (W/V/?) zijn moeilijk haalbaar.
- Probleem van gebruik in startjaar, maar met aanvaardbare risico's.

5. ALGEMENE BESLUITEN

Het gaat om een heel nieuwe examenmethode. De resultaten zijn echter hoopvol. Andere takken van het hoger onderwijs in Maastricht (rechten en economie) hebben het concept al overgenomen.

Vorderingstoetsen lijken bovendien ook bruikbaar in het secundair onderwijs. □

W. Wijnen

MIGRANTEN PER NET

In KLASSE 11 stelt u nogal ondoordacht dat het een mythe is dat migrantenkinderen ongelijk verspreid zijn over de verschillende netten. In het vrij onderwijs zijn allochtone leerlingen immers ondervertegenwoordigd, hoe u het ook berekent. Uw bewering is volledig in tegenspraak met mijn bewering in *Persoon en Gemeenschap* (januari 91).

De volgende cijfers geven het percentage vreemde leerlingen aan t.o.v. het totaal aantal leerlingen (Bron: Ministerie van Onderwijs, Dienst Statistiek, schooljaar '89-'90).

Basis Secundair

Vrij onderwijs	4,4	3,2
Gemeenschapsonderwijs	9,5	6,8
Officieel onderwijs	7,8	10,3
Totaal	5,8	4,4

Bij onderzoek naar een evenredige verdeling van vreemde leerlingen over de drie onderwijsnetten stellen we vast dat ze in het vrij basis onderwijs voor 23,7 % **ondervertegenwoordigd** zijn. In het gemeenschapsonderwijs zijn ze voor 63,8 % **oververtegenwoordigd** en in het officieel basisonderwijs voor 36 %. Voor het secundair onderwijs stellen we een gelijkwaardig patroon vast. Deze overduidelijke ondervertegenwoordiging van vreemde leerlingen in het vrij onderwijs ontkracht hiermede de bewering van KLASSE als zou hier sprake zijn van een mythe. Het lijkt hierbij hoogst merkwaardig

dat een tijdschrift, uitgegeven door het Vlaamse Ministerie van Onderwijs, blijk geeft van dergelijke onjuistheid en kleurenblindheid. □

Luc Pauwels, pedagoog, Brussel

NASCHRIFT

We beginnen hier geen discussie over het grote gelijk.

We citeren wel Marc Verlot, vertegenwoordiger van het Koninklijk Commissariaat voor het Migrantenbeleid en voormalig medewerker aan het Wetenschappelijk Documentatiecentrum voor Etnische Minderheden (WEDEM) aan de K.U.L. in het verslagboek over concentratiescholen van A.K.O.: «Een argumentatie die men vaak voert (en ik hoop die nu voor eens en voor altijd te kunnen ontkrachten) is het verschil tussen de netten. Er wordt gesteld dat de vertegenwoordiging in de netten zeer ongelijk zou zijn, op basis van de ideologische oriëntatie van die netten en op basis van het feit dat enkel het vrij onderwijs gemachtigd is om migrantenkinderen zo gezegd te weigeren. Dat is een mythe. Het gemeenschapsonderwijs telt 21,7 % vreemdelingen in het basisonderwijs. Kijken we naar een specifieke groep, die zich doorgaans definieert als een groep waar vaak moeilijkheden of specifieke religieuze kenmerken aan worden toegeschreven, nl. de Turken en de Marokkanen, dan zie je een ondervertegenwoordiging van deze groepen in het gemeenschapsonderwijs van 2 %. Als je dit vergelijkt met het gemeentelijk onderwijs zie je daar een oververtegenwoordiging, nl. 28 % Turken en Marokkanen, en slechts 23,4 % vreemdelingen. In die zin trekt het gemeentelijk onderwijs veel meer Turkse en Marokkaanse leerlingen aan in verhouding tot het aantal vreemde leerlin-

gen. Het vrij onderwijs – en dat is wel spectaculair denk ik – telt 54,8 % van het totale aantal vreemde leerlingen in het basisonderwijs, dus meer dan de helft. Kijken we naar het percentage van de verdeling van Turkse en Marokkaanse leerlingen, dan vangen zij nog steeds 52 % op van deze leerlingengroep. Je kan zeggen dat er een ondervertegenwoordiging is van bijna 3 %, maar gezien het specifieke karakter van het vrij onderwijs vind ik deze ondervertegenwoordiging bijna te verwaarlozen, aangezien deze leerlingengroep aparte religieuze kenmerken vertoont. Je zou dus kunnen zeggen dat de hele discussie die tot nog toe wordt gevoerd over het feit of moslimkinderen in andere netten meer of minder worden toegelaten, door de cijfers wordt gelogenstraft. Het vrij onderwijs trekt zowel absoluut als procentueel de meeste vreemdelingen en moslimleerlingen aan. Dus ik denk (en dat is ook de conclusie van het rapport D'Hondt ten dele) dat het fout is de ideologische oriëntaties en de zuilenindeling in ons onderwijs te enten op de migratieproblematiek in het onderwijs.»

MEER SEXY

Uiteraard lezen wij KLASSE regelmatig en wij zouden graag enkele opmerkingen formuleren.

Iets meer gerichte informatie naar het technisch onderwijs zou de interesse voor het tijdschrift zeker nog vergroten en de bekendheid in die scholen verhogen.

De foto's zijn ons inziens niet steeds aangepast en lijken ons nogal lukraak gekozen.

Het geheel mag ook nog wat luchtiger, wat meer «sexy» d.w.z. aantrekkelijker, niet te bedrukt, niet te ernstig. U neemt mij deze opmerkingen niet kwalijk maar het tijdschrift doet nog erg schools aan. □

Ilse Luybaert,

Voorzitter Integrale Kwaliteitszorg, Commissie Onderwijs

NASCHRIFT

Op naar een nieuwe visie waarin "schools" en "sexy" geen antipoden meer zijn?

HET GESCHOOL- DE BEDRIJF

Voor de eerste maal zijn in ons land cijfers en data beschikbaar over de vormingsinspanning van de privé-ondernemingen, over hun vormingsuitgaven, de tijd die aan vorming wordt besteed, de inhoud en concrete organisatie van de vorming. De volledige studie kunt u op onderstaand adres bestellen. Maar eerst een standpunt.

Vijfenvertig procent van de ondernemingen beschikt over een vormingsbudget. Eén op drie werknemers krijgt de kans aan bijkomende vorming deel te nemen. Gemiddeld besteden de ondernemingen 1,4 % van hun loonmassa aan vorming. In Frankrijk is dat 2,3 %. Daar bepaalt de wet dan ook dat elk bedrijf met minstens tien werknemers verplicht is 1,1 % van de bruto-loonmassa te besteden aan vormingsactiviteiten. Wij zijn tegen zo'n wet.

Er zijn vele pro's en contra's, maar de belangrijkste opwerping is dat het kunstmatig opblazen van de vraag de kwaliteit van het aanbod naar beneden haalt. Reeds nu wordt door de bedrijfswereld geklaagd over de wildgroei in het aanbod van bedrijfsgeoriënteerde vorming en over de ondoorzichtigheid daarvan, zowel m.b.t. de kwaliteit als m.b.t. de doelgerichtheid van de trainingprogramma's. Wat zou het worden, indien de vraag door een wetgeving plots de hoogte wordt ingejaagd? Voor een aantal sectoren en vooral grotere bedrijven is dat geen probleem omdat hun vormingsinspanning het huidige Franse minimum reeds ruim overschrijdt, maar voor andere eerder traditionele sectoren en kleinere bedrijven is het dat wel, niet alleen omdat het een lastenverhoging is maar ook omdat zij over weinig ervaring terzake beschikken. □

Stichting Industrie-Universiteit –
Eendrachtstraat 53 –
1050 Brussel – ☎ 02-513 45 80

VERPLEGERS TEKORT

Wij maken ons ongerust over het gebrek aan personeel in de geestelijke gezondheidszorg. Zeker voor psychiatrische verpleegkundigen dreigt er in de toekomst een tekort. De huidige groep personeelsleden verouderd en de groep bejaarden die in de psychiatrie terecht komen wordt door de demografische evolutie steeds groter. De arbeidsplaatsen moeten in het volgend decennium worden ingevuld maar er zijn te weinig kandidaten. Ook de gevolgen van een eengemaakt Europa zijn niet te voorzien. Nu al vragen veel

digheden beschikt.

Om de taal te gebruiken van de mensen uit de industrie kan men rustig stellen dat de verpleegkundige niet werkt in een sector die enkel diensten verleent maar in een tak van de economie waar men gespecialiseerd is in het herstellen van de gezondheid. Indien men gezondheidszorg eens vanuit deze invalshoek bekijkt krijgt men een totaal ander beeld.

Psychiatrische verpleegkunde biedt niet enkel tewerkstellingskansen, maar is op de eerste plaats een boeiend beroep. Duidelijk geprofileerde deskundigheid én menselijke hartelijkheid gaan hierbij hand in hand.

Het zou spijtig zijn als door een negatieve beeldvorming jonge mensen de kans missen dit beroep te kunnen kiezen. □

R. Stockman,
directeur School voor Psychiatrische Verpleegkunde, Gent

NIET BUITEN- GEWOON BETAALD

Ik zou graag een actie zien om het getuigschrift afgeleverd door de normaalleergangen voor buitengewoon onderwijs te valoriseren. De argumentatie steunt op drie objectieve feiten :

1. Iedereen onderschrijft de noodzaak van bijscholing en permanente navorming voor de leerkrachten en de therapeuten uit het buitengewoon onderwijs. Een bijscholing via een normaalleergang voor B.O. gevolgd door een permanente interne of externe navorming zou, althans voor wat het

eerste element betreft, een eis moeten zijn bij benoeming en verdere promoties.

2. De normaalleergang voor buitengewoon onderwijs bezit een unieke know-how die niet voorhanden is in de klassieke normaalscholen of aan de universiteit (afdeling orthopedagogiek) en die dreigt verloren te gaan als de leergang zou verdwijnen. Zo zou spijtig genoeg een einde komen aan de overdracht van een kleine eeuw lang vergaarde specifieke psychopedagogische kennis en vaardigheden.

3. De leerkrachten en therapeuten uit het B.O. verdienen méér dan een geruststellend «schouderklopje» voor hun persoonlijke inzet, motivatie, geldelijke offers en twee jaar volgehouden inspanningen. Deze argumenten rechtvaardigen ruimschoots de toekenning van een financieel voordeel, dat diverse vormen kan aannemen zoals een hogere weddeschaal, anciënniteitsbonificatie of een forfaitaire diplomatoeslag. Ik denk dat wij ons gelukkig mogen achten nog plichtbewuste mensen in het onderwijs aan te treffen, die aan hun opdracht een menselijke dimensie kunnen koppelen met een bijzondere en daadwerkelijke aandacht voor het gehandicapte kind en bereid zijn daarvoor een inspanning te leveren.

In dit perspectief gezien is een inwilliging van onze eis meer dan een plicht vanwege elke humaan gerichte samenleving met voldoende aandacht voor de minstbedeelden. □

P. Schrevers,
Directeur Provinciale Normaalleergang voor Buitengewoon Onderwijs, Brussel.

OPSTEKEN

Ik heb KLASSE pas leren kennen en heb meteen een abonnement genomen. Zelfs een 50-jarige leraar kan er nog heel wat uit opsteken. Ik zal het blad zeker aanbevelen bij mijn collega's. Van harte dank. □

R. Verbrugghen, Meise

OUDERS EN VAKBONDEN

«Ouders op school» (KLASSE 13) was weer rijk aan informatie. Proficiat daarvoor. Het blijft mij echter nog onduidelijk hoe zo iets concreet gaat werken. En eerlijk gezegd ben ik er bang voor.

Bij ons op school (gemeentelijk onderwijs) gebeurde de aanwending van het lestijdenpakket dit jaar met inspraak van de ouders maar niet van de leerkrachten.

Bij de vakbonden vertelde men mij dat aan de besluiten zelfs niet meer te tornen viel. «Je moet maar aangesloten zijn bij een vakbond», zeiden ze. Van discriminatie gesproken ! Ik dacht toch dat er nergens in een wet staat dat je moet aangesloten zijn bij een vakbond om in een democratisch (?) land je mond te mogen open doen.

Bovendien zitten in de raden meestal ouders van slimme kinderen. Die kunnen dan gemakkelijk beslissen dat er een taakleerkracht moet wegvallen want hun kinderen hebben die niet nodig.

Iedere school zal zo wel haar problemen hebben. Maar wat doe je eraan als politiek belangrijker is dan kinderen en het schoolhoofd onder één hoedje speelt met de schepen van onderwijs ? □

(Naam en adres bekend).

EEN VRIJPLAATS VOOR U

Zeker nu «Zeker Weten?» er een tijdje mee stopt biedt KLASSE een vrijplaats voor leraars die hun zeg willen doen. Uw informatie belandt in de rubrieken ACTIE en IDEE, uw reacties en standpunten komen in FORUM. Steeds meer mensen uit het onderwijs bellen en schrijven ons.

Contacteer ons over wat u boeit, ergert, ontroert of amuseert in onderwijs en alles wat daarmee te maken heeft. Met KLASSE opent u de dialoog met iedereen in onderwijs, van elk net en van elk niveau.

U kunt rechtstreeks bellen met de redactie op de nummers 02-211 46 60 en 02-211 46 61. Of schrijven naar KLASSE, Koningsstraat 138, 1000 Brussel.

Nederlandse instellingen Vlaamse verplegers en als er een Europese norm komt voor het aantal verpleegkundigen per bed moet België zeker in de psychiatrie het aantal personeelsleden optrekken. Daarom is het dringend nodig dat er een meer positieve beeldvorming ontstaat over het beroep.

Het beeld dat bij de man en vrouw in de straat overheerst is nog steeds dat van de toegewijde, zichzelf wegcijferende ziekenzuster die met veel goede wil en weinig kennis en mogelijkheden alom tegenwoordig is in het psychiatrisch gesticht. Dat beeld komt niet overeen met de werkelijkheid. Tegenwoordig is de psychiatrisch verpleegkundige een sterk gespecialiseerd iemand die over een uitgebreid assortiment vaar-

KNELPUNT KNELPUNT

HOE KOMT HET DAT U LESGEEFT ZOALS U LESGEEFT ?

Elke leraar geeft op zijn eigen manier les. Hoe is hij daartoe gekomen ?

Leraar A : Eigenlijk heb ik het meeste gehaald uit mijn eigen schooltijd. Als ik terugdenk aan toen weet ik ook nu meestal hoe ik moet handelen. Fundamenteel is er niets veranderd.

Leraar B : Ik vind spontaniteit belangrijk. Daarom heb ik methodes ontwikkeld die de creatieve inbreng van mijn leerlingen stimuleren.

Leraar C : Een mens moet zich beleefd kunnen gedragen. In mijn manier van lesgeven zal ik daar altijd aandacht voor vragen.

Leraar D : Mijn manier van lesgeven komt voort uit de algemene aanpak op onze school en de eisen die we daar stellen.

Wie wil nadenken over zijn eigen onderwijsstrategie en die eventueel wil uitbreiden vindt een schat aan informatie in het boek «Strategieën voor Onderwijzen, theorie in praktijk» (Bruce Joyce & Marsba Weil – Nederlandse bewerking Erik De Corte e.a. – Apeldoorn, 1984).

U leert daarin o.a. hoe u in vier fasen uw manier van onderwijzen kunt wijzigen.

FASE 1 : HOE GEEF IK LES ?

Waarschijnlijk kiest u uw on-

derwijsgedrag niet bewust. Als u echter noteert wat u precies doet in de les, ontstaat er al een beeld van wat u impliciet onder «goed onderwijs» verstaat.

Vindt U het vooral belangrijk dat leerlingen actief zijn, hard werken, beleefd zijn, zelfstandig kunnen denken, zich op hun gemak voelen...? Richt u zich op iedereen of sterker op bepaalde delen van de groep (de besten, de zwakken...)?

Pas na zo'n inventaris kunt u nagaan op welk vlak u uw repertoire kunt en wilt uitbreiden.

FASE 2 : HOE BEN IK DAAR- TOE GEKOMEN ?

U kunt uw inspiratie vooral hebben gehaald uit de **traditie** (*Leraar A*), uit uw eigen **socio-culturele achtergrond** (*Leraars B en C*), de filosofie of de veronderstelde **eisen** van de school (*Leraar D*), uw eigen **behoefte-structuur** (b.v. zekerheid ervaren, succes willen hebben, erkend willen worden) of **onderzoeksresultaten** van pedagogische studies (b.v. het effect van de effectieve leertijd).

Wie nadenkt over het ontstaan van zijn eigen didactisch handelen kan het meteen ook relativeren en beter verantwoorden. Daardoor ontstaat een openheid op de volgende fase.

FASE 3 : NIEUWE WEGEN ZOEKEN

Pas als u toegeeft dat verbetering mogelijk is kunt u ook op zoek gaan naar andere mogelijkheden. De vraag luidt dan immers niet meer *zoezer of* iets te veranderen valt, maar *hoe* de verandering eruit kan zien. Het boek (en andere didactische literatuur) helpt u uw eigen weg te vinden.

FASE 4 : EEN NIEUWE STRATEGIE INPASSEN

U kunt niet zomaar overschakelen op een nieuwe strategie. Die moet passen in het hele onderwijs dat u en de school verstrekken. Het gaat er niet om een willekeurige strategie te gebruiken als die niet werkelijk bijdraagt tot de verbetering van het onderwijs. Het effect van uw keuze kan echter maar op langere termijn worden bekeken. Zelden zal het gewenste resultaat onmiddellijk merkbaar zijn.

Het is echter eigen aan de mens dat hij zich niet enkel aan de realiteit *aanpast* maar deze ook *beïnvloedt*. Voor de keuze van een eigen onderwijsstrategie staat u dan ook altijd op het kruispunt van werkelijkheid en wenselijkheid, aanpassing en verandering. Inzicht in het eigen onderwijsgedrag en het ontstaan ervan is daarbij de eerste voorwaarde om te komen tot een gewijzigde manier van onderwijzen. □

LES OVER OORLOG

Vrede en ontwapening is een nieuwe **lestekst** van de V.V.L. voor de lessen zedenleer, maatschappelijke vorming, godsdienstleer, geschiedenis, Nederlands enz. De tekst is geschikt voor leerlingen B.S.O. vanaf 17 jaar en leerlingen A.S.O. en T.S.O. vanaf 15 jaar.

De lestekst bestaat uit twee grote delen. Het theoretische gedeelte vertrekt vanuit Europa (verwoest in W.O. II en daarna levend onder nucleaire dreiging) en de hele volgende wereldproblematiek van de twee grote machtsblokken. De tekst schetst vervolgens de nieuwe krachtsverhoudingen en sluit af met de Golfoorlog. De kern van het verhaal is de nucleaire dreiging, de bewapeningswedloop en de daaropvolgende terugdringing van het militaire opbod. De tekst is nuchter, zonder franje en kiest nergens partij.

In het tweede, praktische gedeelte geven oefeningen en opdrachten meer inzicht in het leed, de geldverspilling en de onzin van de oorlogvoering.

Basistekst en takendossier kosten 40 fr. per exemplaar. **Vereniging Vlaamse Leerkrachten** - Zuiverstraat 37 - 2000 Antwerpen - 03-237 65 59 of 03-238 90 20

GEKNIPT

De *Knipselkrant* van het **Vlaams Centrum voor Volksontwikkeling** (V.C.V.O.) verschijnt om de veertien

NIEUWE PUBLIKATIES

□ PEDAGOGISCH

- **De drie werelden van Johnny en Marina** - v.z.w. Majong - Nicole Vettenburg - Hooverplein 10 - 3000 Leuven - 016-28 52 37 - 300 fr.

Het verslagboek van een studiedag over de spanningen tussen school, gezin en leeftijdsgroep. Hoe belangrijk is de school als opvoeder? Wat verwachten school, thuis en leeftijdsgenoten en hoe werkt deze relatie in de praktijk? Wat met jongens en meisjes in veranderende gezinssituaties zoals een echtscheiding?

- **Deliberatie** - J. Daem - Bakkerstraat 17 - 9860 Landskouter - 90 blz. - 250 fr.

Hoe kunnen we elke leerling uit het hoger secundair onderwijs begeleiden naar een beter eindresultaat? De schooldirectie als human resources manager, de klasseraad en uiteraard de deliberatie zelf staan hierbij centraal.

- **Gebruik, inhoud en effectiviteit van taal- en literatuurmethoden in Nederland en Vlaanderen** - Tanja Janssen & Brigit Triesscheijn - Stichting Bibliographia Neerlandica 's Gravenhage - 310 fr.

Dit rapport werd samengesteld in opdracht van de Nederlandse Taalunie. Het is bedoeld voor onderwijzers en leraars Nederlands.

□ SOCIO-CULTUREEL

- **De Brugse Burg - Van grafelijke versterking tot moderne stadskern** - Hubert de Witte (red.) - Archeo-Brugge - Mariastraat 36a - 8000 Brugge - 224 blz. - 1250 fr.

Van 1987 tot 1989 deed de Brugse Stedelijke Archeologische Dienst onderzoek op het bouwterrein van het nieuwe Burghotel. Imposante muurresten kwamen hierbij aan het licht. Dit boek gaat

echter veel verder dan een pure opsomming van archeologische vondsten. Het schetst de hele geschiedenis van dit stukje Brugge.

- **Opgraven in ons land** - Educatieve Dienst van de Koninklijke Musea voor Kunst en Geschiedenis - Jubelpark 10 - 1040 Brussel - 02-741 72 14 - 32 blz. - 120 fr.

De eerste publikatie uit een nieuwe reeks voor 15- tot 18-jarigen. In een duidelijke taal worden de verschillende stappen van een archeologisch onderzoek uiteengezet. Opgravingen over het hele land en voorwerpen uit de eigen collectie dienen als voorbeeld.

- **Vrouwenstudies in de Klassieke Oudheid** - F. Decreus & J. Veremans - Seminarie voor Bijzondere Methodiek van de Oude Talen - A. Baertsoenkaai 3 - 9000 Gent - 091-24 02 24 - ± 500 blz. - 900 fr.

De positie van de vrouw in antieke teksten is ronduit marginaal. Dit bundel bekijkt deze teksten door een feministische bril: Hoe kijkt men naar de vrouw? Waarom? Hoe is het nu? De auteurs lokken de discussie uit. Geen enkele tekst is onschuldig. Elke tekst draagt immers bij tot het mens- en maatschappijbeeld dat de jongere ontwikkelt.

- **Kroonblaadje** - Dienst Leefmilieu - Gasmeterlaan 107 - 9000 Gent - 50 fr. per nummer, 200 fr. voor één jaargang (5 nummers).

Leraars vinden hier achtergrondinformatie over milieu en omgeving. Het eerste nummer van 1991 heeft het uitgebreid over energie in al zijn facetten. Nieuw is het *Smuffelboekje*, een middenkatern speciaal voor de kinderen.

□ INFORMATIEF

- **Onderwijswegwijzer** - Kluwer Editorial - Santvoortbeeklaan 21 - 2100 Deurne - 03-360 02 69 - 495 fr.

Dit zakboekje inventariseert een massa organisaties en instanties die relevant zijn voor het onderwijs. Een thematische index zorgt voor een gemakkelijke ontsluiting. Handig binnen handbereik!

- **Het investeringsgedrag van de banken & Familiealbum van het bankwezen** - Belgische Vereniging van Banken - Ravensteinstraat 36 bus 5 - 1000 Brussel -

02-507 68 11 - 53 en 56 blz. - 100 fr. per stuk.

Twee nieuwe informatieve brochures uit de reeks *Aspecten en Documenten* die het Belgische bankwezen op de voet volgt.

KLASSETIP VAN DE MAAND

- **Probleemoplossend denken. Een handleiding voor leraars** - Frans Njys - Wetenschappelijke Uitgeverij Campinia - Campus H.I.K. - 2440 Geel.

De technologie evolueert zeer snel. Het antwoord van vandaag op een concreet probleem kan morgen al waardeloos zijn. Studenten moeten **leren zelfstandig problemen op te lossen**.

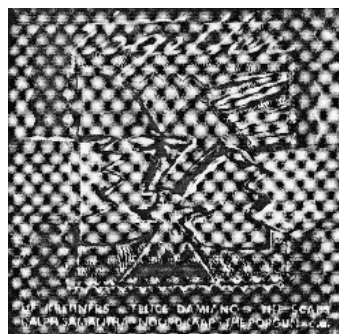
Wat is een probleem en wat is probleemoplossing? Wat is denken? Heuristieken kunnen een hulp zijn bij het zoeken naar oplossingen. Eén van deze heuristieken (*wijzig de voorstelling*) stelt de elementen van een probleem op een andere wijze of in een andere rangorde voor om zo een inzichtflits uit te lokken. Het slothoofdstuk onderzoekt waarom studenten problemen hebben met probleemoplossend denken. Enkele tips om deze problemen op te lossen sluiten het boek af. □

dagen. Sociaal-cultureel werk, basis-educatie, culturele centra, culturele raden, bibliotheekwerk, bijscholing, inspraak, betoelaging, algemene culturele onderwerpen enz. worden op de voet gevolgd. De krantenknipsels worden in een vijftigtal rubrieken gerangschikt. Ook artikelen uit vaktijdschriften worden gesignaleerd. Deze tijdschriften liggen ter inzage in de V.C.V.O.-bibliotheek.

Een jaarabonnement kost 3800 fr. Vraag een proefexemplaar. □ V.C.V.O. – Kardinaal Mercierplein 1 – 2800 Mechelen – ☎ 015-40 18 56

MULTICULTUREEL SAMENLEVEN

Het muziekproject *Multicultureel samenleven* is er voor 15-plussers. De **didactische werkmap** biedt de leraar de kans om het integratiethema vanuit verschillende invalshoeken uit te werken. De map bevat een stellingenspel, een rollenspel, een videobespreking, een confrontatiespel en de liedjesteksten (met vertaling) van de **verzamel CD/LP Together** met bekende Vlaamse artiesten. Ten slotte is er nog een **videoproduktie** waarop artiesten vertellen waarom ze aan het project meewerken. De video suggereert oplossingen voor de problemen van het samenleven met verschillende culturen.

De CD kost 700 fr. + 50 fr. verzendingskosten, de LP 450 fr. + 50 fr. De videocassette en werkmap kosten samen 500 fr. + 100 fr. □ Internationaal Ontmoetingscentrum/Tweede Generatie – An Vanrompay – Rondpuntlaan 25 – 3600 Genk – ☎ 011-35 67 14

LEERLINGBEGELEIDING

Het Nederlandse *Tijdschrift voor Leerlingbegeleiding* kreeg een nieuw

jasje : groter formaat, een kleur erbij en beter leesbaar. Het eerste nummer in de nieuwe uitvoering bevat een brede waaier van artikelen : risicoleerlingen, de functie van interne begeleiders, de inzet van leerlingen enz.

Het tijdschrift verschijnt zesmaal per jaar en een abonnement kost 65 gulden. Vraag een proefnummer. □

Nederlandse Vereniging van Leerlingbegeleiders – Postbus 9003 – 3506 GA Utrecht – ☎ 00-31-73-21 54 35

MUSICALS

Mirakel, De weermachine, Het spoor van bijster, De verkiezing zijn enkele van de musicals op de fondslijst van het Nederlandse Jingo Music. Ze hebben een eigen cachet. Ze brengen eigentijdse muziek, zijn speelbaar door kleine én grote groepen, laten ruimte voor een eigen inbreng én gaan vergezeld van een uitgebreide handleiding. Naast deze musicals verdeelt Jingo Music ook cassettes als *De Scharesliep* (kampliedjes) en *De Echoput* (eigentijdse liedjes).

U kunt steeds een **proefzending** vragen. Die bevat het tekstboek, een uittreksel van de handleiding en een cassette met fragmenten van de liedjes. Zo'n pakket kost 5 gulden en de complete set van elke musical kost 92,5 gulden (ongeveer 1750 fr.) ALMO verdeelt dit materiaal voor België en stelt een gratis catalogus ter beschikking. □

Auteursbureau ALMO – Frankrijklei 132 – 2000 Antwerpen – ☎ 03-233 33 60

SPORTIEVE VAKANTIES

– De *Jeugdendienst van de Stad Brusselen* de v.z.w. *Jeugd in Brussel* organiseren zeilstages in het Belgisch zeilcentrum *Kerelin* Moëlan-

VORMING VOOR LERAARS

□ LERARENOPLEIDING

– Teaching and learning through drama : developing **training programmes for teachers** : van 9 tot 19 september in Cambridge (inschrijven vóór 15 juni).

Voor lerarenopleiders, inspecteurs en begeleiders. (Organisatie : A).

– Groeien naar leraarschap : met vrouwen voor de klas : in Brugge, van 2 tot 6 september.

Een werkweek voor **studenten Pedagogisch Hoger Onderwijs**. Vanuit praktijkervaringen ontdekken ze hun eigen mogelijkheden. (Organisatie : B).

□ DE DIRECTEUR

– S.O.S. Schoolleiders – **Systematische opleiding voor schoolleiders** : in Brugge, op 28 en 29 augustus (inleidende sessie).

Op basis van de interesses, de noden en de achtergrond van de deelnemers wordt een keuze gemaakt uit de volgende thema's : *omgaan met mijn personeel, interne organisatie van de school, externe relaties, pedagogische begeleiding, mijn eigen functioneren*. (Organisatie : B).

□ VAKOVERSCHRIJDEND

– Meer doen met **video** : van 8 tot 12 juli.

Een introductiecursus, zowel voor beginners als voor videotent. (Organisatie : B).

– **Pers, omroep en film** in de klas : op 9, 16 en 23 oktober.

Een bijspijking communicatiemedia : inzichten en ervaringen uitwisselen, kennis nemen van recente ontwikkelingen, samen uitproberen van nieuwe lesmodellen. (Organisatie : B).

– Methodisch verwerken van **videoprogramma's** : op 13 en 20 november.

Een praktische cursus voor leerkrachten die geregeld met films en T.V.-programma's werken. Of dat juist niet doen omdat ze niet direct zien hoe. (Organisatie : B).

– Leiding geven aan een klas : van 12 tot 16 augustus (Brugge) of van 19 tot 23 augustus (Antwerpen). □

Vanuit de analyse van concrete situaties leert de leraar kijken naar zijn eigen gedrag. Dat is het uitgangspunt voor het oefenen van **effectiever onderwijsgedrag**. (Organisatie : B).

□ VREEMDE TALEN

– Sprachkurs mit Textarbeit und Konversation (Jena, van 6 tot 27 juli); Vorträge zu aktuellen Themen der Fremdsprachenmethodik, Linguistik, Literaturwissenschaft, Regionalgeschichte, Politik und des Bildungswesens (Dresden, van 31 juli tot 21 augustus); Deutsche Gegenwartssprache und –literatur (Erfurt, van 3 tot 24 juli of van 31 juli tot 21 augustus); Fachwissenschaften und Unterricht Deutsch als Fremdsprache (Leipzig, van 8 tot 27 juli); Deutschland im Jahr nach der Vereinigung (Leipzig, van 29 juli tot 17 augustus); Übungintensiver Kurs zur Erhöhung der mündlichen Kommunikationsfähigkeit (Oberstufe) (Leipzig, van 31 juli tot 21 augustus); Deutsche Sprache, Literatur und Landeskunde (Berlijn, van 5 tot 25 augustus); Methodik des Deutschunterrichts und Landeskunde (Berlijn, van 8 tot 28 juli of van 5 tot 25 augustus); Deutsche Sprache der Gegenwart (Zwickau, van 2 tot 24 juli).

De universiteiten van de nieuwe Duitse Länder (het vroegere Oost-Duitsland) organiseren een reeks **zomercursussen voor leraars Duits**. Deelnemingsprijs varieert van 9500 frank tot 24000 frank, verblijfkosten inbegrepen. Bij het Goethe-Instituut kunt u een folder met alle inlichtingen aanvragen. (Organisatie : C).

DE ADRESSEN :

A : *The British Council* – Jozef II-straat 30 – 1040 Brussel – ☎ 02-219 36 00

B : *Stichting-Lodewijk de Raet* – Liedtsstraat 27 – 1210 Brussel – ☎ 02-242 01 11

C : *Goethe Institut* – Belliardstraat 58 – 1040 Brussel – ☎ 02-230 39 70 □

sur-Mer voor jongeren vanaf 12 jaar, zowel beginners als gevorderden. Drie periodes : van 4 tot 18 juli, van 17 juli tot 2 augustus, van 1 tot 16 augustus. Prijs : 15.500 fr. Jeugdendienst - Vossenplein 55 bus 14 - 1000 Brussel - ☎ 02-514 00 39

- De Bond voor Lichamelijke Opvoeding organiseert zowel sportkampen voor jongeren als oefenkampen voor tweede zitters studenten L.O. en omnisportkampen voor leraars L.O. Elke sport voor elke leeftijd (vanaf drie jaar) komt aan bod. □

B.L.O. - Waterkluiskaai 16 - 9040 Sint-Amandsberg - ☎ 091-29 30 80

VERKEERSLES

Er bestaat een nieuw verkeersbord. Speciaal voor de tijdelijke signalisatie van **praktische verkeerslessen op de openbare weg** is er nu het bord *Verkeersles*. U plaatst dit bord als de les begint en neemt het onmiddellijk na de les weer weg. Uiteraard moet u eerst de gemeentelijke overheid en de

politie contacteren. U kunt deze borden kopen bij een firma voor wegsignalisatie. Maar u mag ze ook zelf maken als u de wettelijke afmetingen, kleur en tekening respecteert. Opgelet : u moet wel minstens twee borden plaatsen, één voor elke richting. □

Belgisch Instituut voor de Verkeersveiligheid - Haachtssteenweg 1405 - 1130 Brussel - ☎ 02-244 15 11

WEDSTRIJDEN

- **Beboud van natuur- en cultuurpatrimonium**
Wedstrijd in vier categorieën :

TENTOONSTELLINGEN

□ **Educatieve Dienst Legermuseum**
De nieuwe educatieve dienst wil zowel de eigen verzameling beter bekend maken bij de jeugd als wetenschappelijk onderzoek aanmoedigen. Momenteel richt de dienst een **audio-visuele zaal** in. Tal van videofilms, diamontages en oude archief films worden zo toegankelijk voor de scholen, eventueel gekoppeld aan een speciale rondleiding.

Koninklijk Museum van het Leger en van Krijgsgeschiedenis - Jubelpark 3 - 1040 Brussel - ☎ 02-733 44 93

□ **Van Nijl tot Schelde : tot 9 juni.**
Meer dan 360 kunstwerken (deels uit ons eigen Scheldebekken opgegraven) schetsen een beeld van de Egyptische beschaving van de prehistorie tot de eerste eeuwen van onze jaartelling. Alle voorwerpen komen uit hedendaagse en vroegere Belgische privé-verzamelingen. Mooi om naar te kijken en om te bestuderen. Een rondleiding (max. 15 personen per gids) duurt anderhalf uur en kost 900 fr. op weekdagen (1000 fr. in het weekend). De catalogus (304 blz., Nederlandse en Franse versie in één boekdeel, 850 fr.) toont en commentarieert alle stukken. Toegang : 50 fr. voor groepen vanaf 15 personen.

B.B.L. - Koningsplein 6 - 1000 Brussel - ☎ 02-517 22 92

natuurpatrimonium, cultuurpatrimonium, leefmilieu en jongeren (jonger dan 18). Voor 1 augustus stuurt u een dossier in waarin u op maximum 20 getikte pagina's uw project uiteenzet. Drie eerste prijzen van 150.000 fr. en in de categorie Jongeren één eerste prijs van 100.000 fr. en vijf aanmoedigingsprijzen van elk 10.000 fr. Prijsuitreiking in september.

The Conservation Awards - Ford Motor Company - Public Relations - Kanaaldok 200-204 - 2030 Antwerpen - ☎ 03-540 27 42

□ **De persfotograaf over de persfotograaf toen en nu : tot 30 juni.**

Een beeld achter de schermen met zuiver journalistieke foto's. De foto's tonen de mooie, harde en grappige kanten van het beroep. Een videoreportage volgt **de fotograaf-in-actie**. U kunt, samen met het museum, ook een speciaal programma opstellen. Aan de hand van een groepsfoto maken de leerlingen kennis met de basisbegrippen van de fotografie. Daarna bezoeken ze zowel de vaste collectie als deze tijdelijke tentoonstelling. De toegang tot het museum is gratis.

Provinciaal Museum voor Fotografie - Waalse Kaai 47 - 2000 Antwerpen - ☎ 03-216 22 11

□ **Tafelbestekken van gotiek tot art nouveau : van 30 mei tot 18 augustus.**

Lepel, mes en vork zijn dagelijks **gebruiksvoorwerpen**. Toch werden ze in het verleden vaak rijkelijk versierd. De tentoonstelling toont driehonderd meesterwerken uit de bekende *Hollander*-collectie. De catalogus (300 fr.) beklemtoont de (kunst)historische en sociologische aspecten van dit eetgerei. Gratis toegang.

Kredietbank - Grote Markt 19 - 1000 Brussel - ☎ 02-517 56 71

□ **Per Kirkeby : tot 30 juni.**

Een selectie van 24 **moderne schilderijen en beeldhouwwerken** uit de periode 1982-1990. De toegang is gratis. De leraar die een klasbezoek aan de tentoonstelling plant krijgt op eenvoudige aanvraag gratis de catalogus en ander bibliografisch materiaal.

Galerie Philippe Guimiot - Louizalaan 138 - 1050 Brussel - ☎ 02-640 69 48

-De grote spellingproef

Een examen Nederlands dictee en een reeks meerkeuzevragen in twee categorieën (elementaire en grondige kennis). Enkel voor meerderjarigen. De voorgeschreven **spelling** is de voorkeurspelling. De proef heeft plaats op 9 november bij de KULAK in Kortrijk. Wie 60 % van de punten behaalt ontvangt een certificaat. Inschrijven kan nog tot 16 oktober en de prijsuitreiking volgt op 25 januari 1992.

Vereniging Algemeen Nederlands - Keizer Karelstraat 83 - 8000 Brugge - ☎ 050-

KLASSETIP VAN DE MAAND

□ **Elektriciteit en leefmilieu : tot eind juni 1992.**

Deze tentoonstelling in de oude elektriciteitscentrale van Zwevegem richt zich speciaal tot **de hoogste klassen van het secundair onderwijs** en behandelt alle milieuaspecten die bij de productie en distributie van elektriciteit aan bod kunnen komen.

Uniek aan deze tentoonstelling is het **rollenspel**. Na een rondleiding van ± 1 uur kruipen de leerlingen in de huid van diverse types uit de samenleving. Vanuit het standpunt van minister, journalist, ingenieur, kuisvrouw enz. moeten ze **de milieu-effecten van elektriciteit** beoordelen. Het spel duurt zo'n 20 minuten waarna de minister en zijn «kabinet» een gemotiveerde beslissing moeten nemen. Samen met de hele klas evalueert de begeleider deze beslissing. Via een handige brochure kunt u een bezoek met uw klas aan deze tentoonstelling voorbereiden. Toegang, begeleiding en documentatie zijn gratis. □

Aanvragen : Electrabel - Gaselvest - Dienst P.R. & communicatie - Rijseleststraat 57 - 8500 Kortrijk - ☎ 056-36 93 64

31 73 66

- Provinciale prijs voor Kunstambachten 1991 - Keramiek en Provinciale prijs voor plastische kunst 1991 - Beeldhouwkunst

Voor Belgen die in de provincie Antwerpen zijn geboren of wonen, niet ouder zijn dan 40 jaar en **kunstwerken** realiseerden tussen 1988 en 1991. Aan beide prijzen is een bedrag verbonden van 100.000 frank. Inschrijven kan tot 18 oktober. □

Provinciaal Museum voor Kunstambachten Sterckshof - Hooftuinderlei 160 - 2100 Deurne - ☎ 03-324 02 07

WELWIJS

Welwijs bestaat 1 jaar. Dit tijdschrift brengt informatie over de raakvlakken tussen welzijnswerk en onderwijs. In de eerste jaargang vindt u o.a. artikelen over leerlingenbegeleiding, meerderjarigheid op 18 en de leerplichtverlenging, leren lezen, schoolcultuur en fan-coaching. Elk nummer heeft een aantal vaste rubrieken : een katern meisjes-emancipatie, een wetwijs en een agenda- en documentatie-rubriek.

De eerste jaargang werd gratis verspreid in alle secundaire scholen, P.M.S.-centra en een groot aantal welzijnsinitiatieven. Vanaf de tweede jaargang kost een **abonnement** op *Welwijs* 400 fr. voor particulieren. Instellingen en organisaties betalen 500 fr. Een groepsabonnement (vanaf 5 abonnementen) kost 360 fr. en een buitenlands 600 fr. Vraag een proefexemplaar aan. □

v.z.w. Majong - Hooverplein 10 - 3000 Leuven - ☎ 016-28 52 37 - rekening-nr. 001-2064133-49

ZELF FOTOGRAFEREN

Jongeren kunnen leren fotograferen. De **11- tot 14-jarigen** maken op woensdagnamiddag kennis met *fotografie, fotograferen en het museum*. Op het programma : met een zelfgemaakte camera fotograferen, de donkere kamer, fotogrammen en fotocollages.

Jongeren van 15 tot 18 jaar vinden zelf de fotografie uit. Op zaterdagnamiddag experimenteren zij met de allereenvoudigste camera. Een klein gaatje maken in een volledig lichtdichte doos en je bent vertrokken.

Elke maand van het schooljaar begint een nieuwe reeks van 4 sessies. Prijs : 200 fr. per reeks. Tijdens de vakanties zijn er reeksen van twee opeenvolgende dagen voor dezelfde prijs. □

Museum voor fotografie - Educatieve Dienst - Waalse Kaai 47 - 2000 Antwerpen - ☎ 03-216 22 11

ZOMEREN MET VERBEELDING

Bent u tussen 15 en 25 jaar oud en weet uw Verbeelding nog niet wat te doen deze zomer ? *De Verbeelding*, een Gents cultuurproject voor jongeren, doet u misschien net dat aanbod dat u niet kunt weigeren.

- **Tsjechoslowakije** (van 5 tot 26 juli) : 20 fietsers maken een zwerftocht van 550 kilometer door het land van Kafka en de weerwolven. In Praag kunt u beslist kennismaken met jonge Tsjechen.

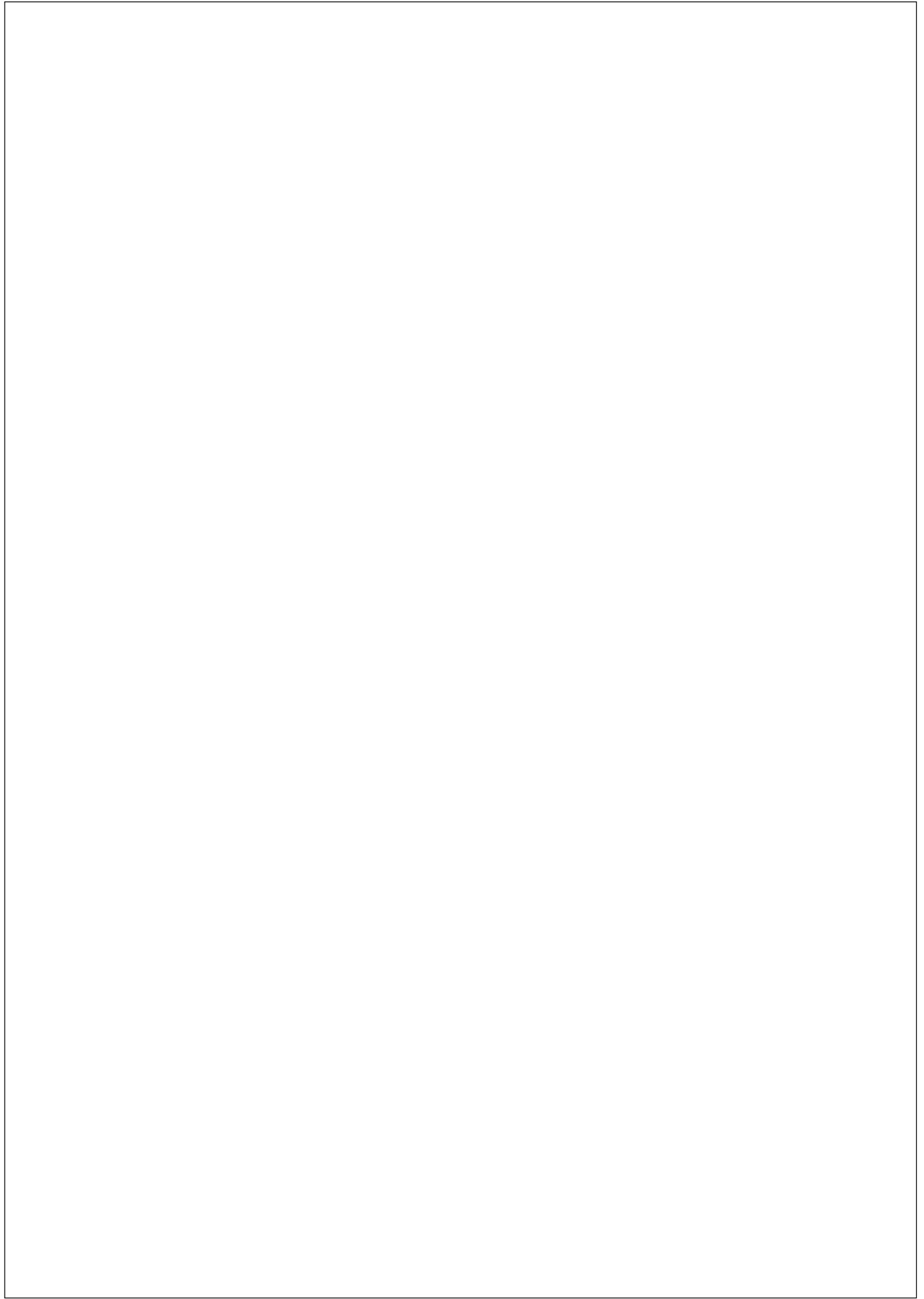
- **Badajoz** - Spanje (van 15 tot 31 juli) : telkens spreken acht Deense, Franse, Italiaanse, Spaanse en Belgische jongeren aan een zuidse tafel over hun dromen en problemen. Ze werken rond theater, video en foto en trekken erop uit naar de Spaanse cultuursteden.

- **Portugal** (van 14 tot 28 augustus) : in Coimbra werken 15 Belgen en 15 Portugezen met video. Ze toetsen hun kennis aan de praktijk, maar vergeten daarbij niet dat de zon schijnt. □

Als u ook mee wilt moet u wel snel zijn, de plaatsen zijn immers beperkt. De prijs kennen we nog niet, maar de Verbeelding gaf ons de garantie dat die «democratisch» zal zijn. □

De Verbeelding - Hoogpoort 50 - 9000 Gent - ☎ 091-24 25 25

Schoolagenda

Ludo Coenen (36) is sedert 1 oktober directeur van de vrije basisschool in Eisdén-Tuinwijk. Zijn school ligt vlakbij de mijn en werkt al tachtig jaar met gastarbeiderskinderen.

M

Het onderwijs aan migranten moet er vanaf september op vooruitgaan. We verwachten er veel van. Er is echter nog niets definitiefs. Limburgse migrantenscholen zouden wel eens de dupe kunnen worden. Sommige geco-leerkrachten staan al tien jaar in migrantenscholen, maar dreigen in september uit de boot te vallen voor gereffecteerden. Een heel weekend van cijferen, argumenteren en overleggen met collega's schoolhoofden laat sporen na : slecht geslapen en toch vroeg op. Om 7 u.30 pikken twee collega's me op. Vanuit Hasselt reizen we met een twintigtal nieuwe schoolhoofden naar «de Guimardstraat», het hoofdkwartier van het katholiek onderwijs. Een vermoeiende, maar boeiende dag. Interessant omdat de Guimardstraat een gezicht kreeg. Belangrijk omdat onze bedenkingen rond de veranderingen voor migrantenonderwijs worden beluisterd. Zo moet het voorgestelde migrantenprofiel worden bijgestuurd zodat ook de Italiaanse kinderen er aan beantwoorden.

P

We vergaderen met de collega's van vijf vrije basisscholen en dienen via het O.C.M.W. een project in om in iedere school bij de

kleinsten een halftijdse kinderverzorgster in te zetten. Zo kan de juf meer tijd vrijmaken voor taalactivering en motorische ontwikkeling. Afwachten of «men» dit voldoende waardevol acht om te betoelagen. We hebben nog te veel zittenblijvers en dat komt vooral door hun taalachterstand.

W

We hebben drie aparte kleuterafdelingen met twee klasjes. Vandaag bezoek ik ze alle drie. Vucht bereidt het schoolfeest voor. In de Tiennerstraat stromen nieuwe kleuters toe. Er zijn stoeltjes en tafeltjes te weinig. Op de speelplaats van wijkschooltje drie werd de vorige nacht de brievenbus ontworteld en vuurtje gestookt. We besluiten om de rijks-wacht preventief te laten optreden. 's Avonds komen in dit schooltje de ouders samen. Het contact met de migranten verloopt altijd heel correct. Zij hebben een natuurlijk respect voor hiërarchie. Dat is soms nog wat onwennig voor mij. De vergadering loopt uit tot diep in de nacht.

B

's Namiddags volg ik een bijeenkomst voor taakleraars over de werking van het multi-disciplinair team. Wij overleggen daarin regelmatig

met het schoolhoofd, de taakleraars, de klastularis en het P.M.S. welke leerlingen wij b.v. in deze taakklas opnemen. In onze school functioneert dat goed. Maar het kan anders en beter.

V

In september komen er weer 25 kleuters naar het eerste leerjaar. Vandaag overleggen wij al met de kleuterleidsters en het P.M.S. hoe dat zo vlot mogelijk kan verlopen. En wij bereiden een «luisterdag» voor waarop de leerkrachten speciale luisteractiviteiten leiden. 's Avonds steek ik een lijvig rapport van het Hoger Instituut voor de Arbeid over Onderwijsvoorrangsbeleid in Vlaanderen in mijn boekentas. Huiswerk voor het weekend.

Za

Wij wonen hier tussen de migranten. Vroeger waren dat vooral Polen en Italianen, nu Turken. Vriendelijke mensen en het is rustig in de wijk. Vooral nu het Ramadan is. Alleen als ze na zonsondergang weer mogen eten drummen wat jongeren lawaaierig samen op het kerkplein. Typisch sfeertje.

